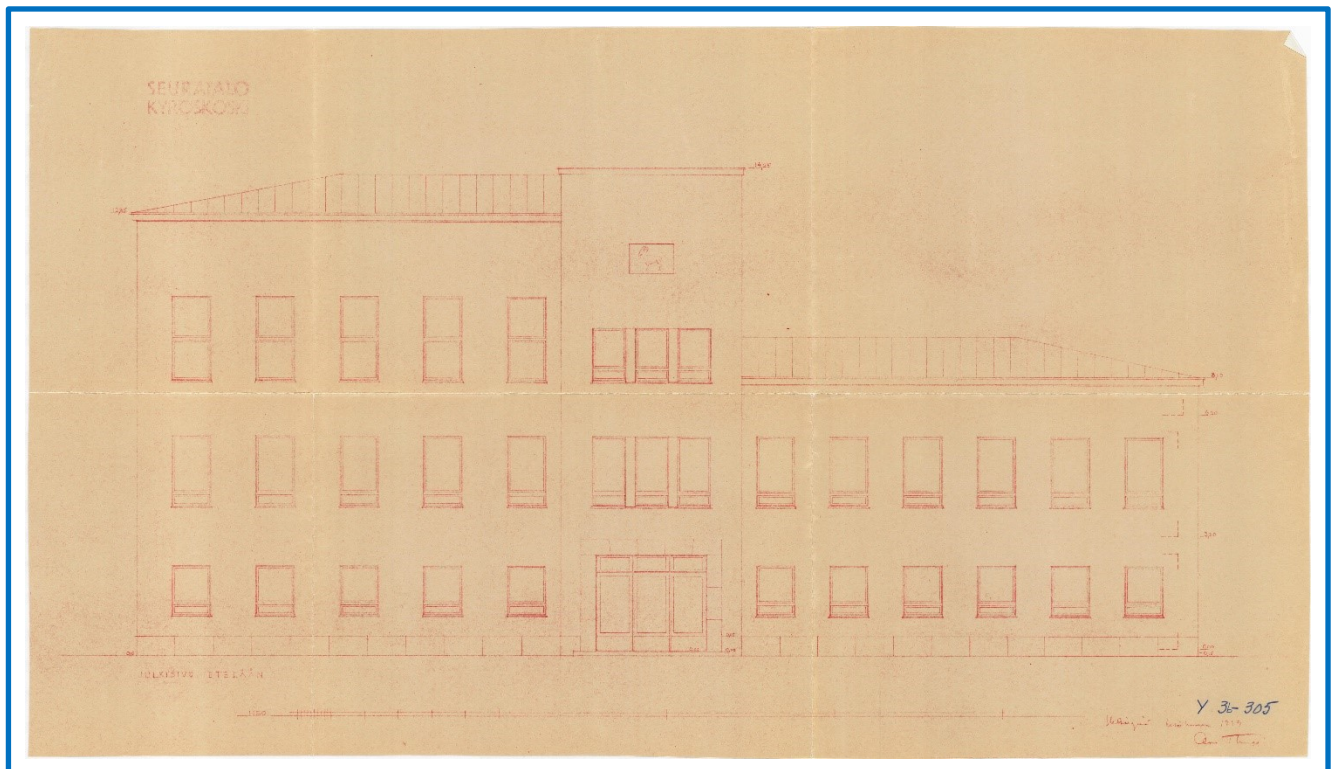

KOSKILINNA

RAKENNUSHISTORIASELVITYS
jatkosuunnittelun pohjaksi

20.02.2020

Sisällysluettelo

Selvityksen tarve ja tavoite	2
Selvityksen menetelmät ja aineistot	2
Koskilinnan sijainti ja lähiympäristö	3
Kaavatilanne	5
Pirkanmaan maakuntakaava 2040, mv hyv. 27.3.2017	5
Yleiskaavat	6
Asemakaava	6
Kaavojen uudistamisen tarve	6
Rakennuksen historia	7
Koskilinnan syntyvaiheet	7
Käyttövaiheet	7
Rakennuksen vaiheet	9
Rakennuksen nykytila	12
Rakenteet	12
Kuntoarviot	13
Rakennuksen arvot	13
Rakennuksen tulevaisuus ja maakuntamuseon suositus	14
Sisätilojen inventointi	15
Yleistä	15
Rakennuksen vanha osa ja kolmannen kerroksen laajennus	15
Vuoden 1962 laajennusosa	24
Julkisivut ja piharakennukset	25
Yleistä	25
Julkisivut - vanha osa	25
Julkisivut - laajennusosa	28
Piharakennukset ja välitön ympäristö	29
Yhteenveto rakennuksen parhaiten säilyneistä osista	31
Jatkotoimenpiteet	31
LÄHTEET	32
LIITTEET	33

Selvityksen tarve ja tavoite

Hämeenkyrön kunta etsii omistamalleen Koskilinnan kiinteistölle uutta käyttötarkoitusta ja mahdollisesti uutta omistajaa. Tämä todennäköisesti edellyttää rakennuksen sisätiloihin muutoksia sekä mahdollisesti uudemman laajennusosan purkamista. Seurataloksi vuonna 1940 rakennettu Koskilinna sijaitsee valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä ja on todettu Hämeenkyrön keskustan osayleiskaavaa varten tehdyssä kulttuuriympäristöinventoinnissa I-luokan arvokohteeksi. Pirkanmaan maakuntamuseo on antanut Koskilinnaa koskevan lausunnon, jossa se suosittelee vähintäänkin suppean rakennushistoriaselvityksen laatimista Koskilinnasta, jotta rakennuksen arvokkaat ominaispiirteet voitaisiin määritellä tarkemmin kuin kyseisessä lausunnossa ja siten huomioida parhaalla mahdollisella tavalla jatkosuunnittelussa.

Rakennushistoriaselvityksen tehtävänä on luoda rakennuksesta yleiskuva korjausrakentamisen tai yksityiskohtaisen kaavoituksen tarpeisiin. Selvitys vastaa kysymyksiin ”Millainen rakennus on?” ja ”Miksi se on sellainen kuin on?”. Rakennushistoriaselvityksessä tutkitaan arkisto- ja kenttätöiden avulla kohteen historiaa, suunnittelu- ja muutosvaiheita ja nykytilaa. Eri lähteistä saatuja tietoja yhdistämällä ja vertaamalla arvioidaan esimerkiksi rakennuksen eri aikoina tehtyjen osien säilyneisyyttä ja suunnitelmien toteutuneisuutta. Selvitys auttaa tunnistamaan ja vaalimaan rakennuksen arvokkaita ominaispiirteitä sekä tuo esiin asioita, jotka vaativat suunnittelussa erityistä paneutumista. Lisätieto kohteen historiasta ja sen nykytilaan johtaneista syistä lisää ymmärrystä rakennuksen arvosta ja siitä miksi tiettyjä rakennusosia halutaan säilyttää.

Selvityksen menetelmät ja aineistot

Selvityksen on laatinut arkkitehti Mia Saloranta Hämeenkyrön kunnan kaavoituksessa tammi-helmikuussa 2020. Lähteinä on käytetty mm. paikallishistorian kuvauksia, vanhoja valokuvia ja rakennuspiirustuksia eri vaiheista, paikallislehden arkistoja sekä haastatteluja. Kenttätöinä on kirjattu havaintoja rakennuksen ominaisuuksista sekä kuvattu rakennuksen sisätilat (joulukuu 2019) ja julkisivut ja ympäristöä (helmikuu 2020). Selvityksessä käytetyt lähteet ovat listattuna raportin lopussa. Merkittävimpien rakennusvaiheiden piirustukset raportin liitteinä. Raportin valokuvat Mia Saloranta, jollei toisin mainita. Erilaisista kameroista ja valaistuksista johtuen kuvien värisävyt vaihtelevat.

Kuva: Helena Ylinen 2019

Koskilinnan sijainti ja lähiympäristö

Koskilinna sijaitsee Hämeenkyrön kunnassa, Kyröskosken taajamassa, Korkomäen alueella, osoitteessa Koskilinnankuja 3. Rakennus ympäristöineen on osa Kyröskosken tehdasyhdyskunnan valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY), ja Korkomäki on arvotettu yleiskaavan kulttuuriympäristöinventoinnissa I-luokan aluekohteeksi.

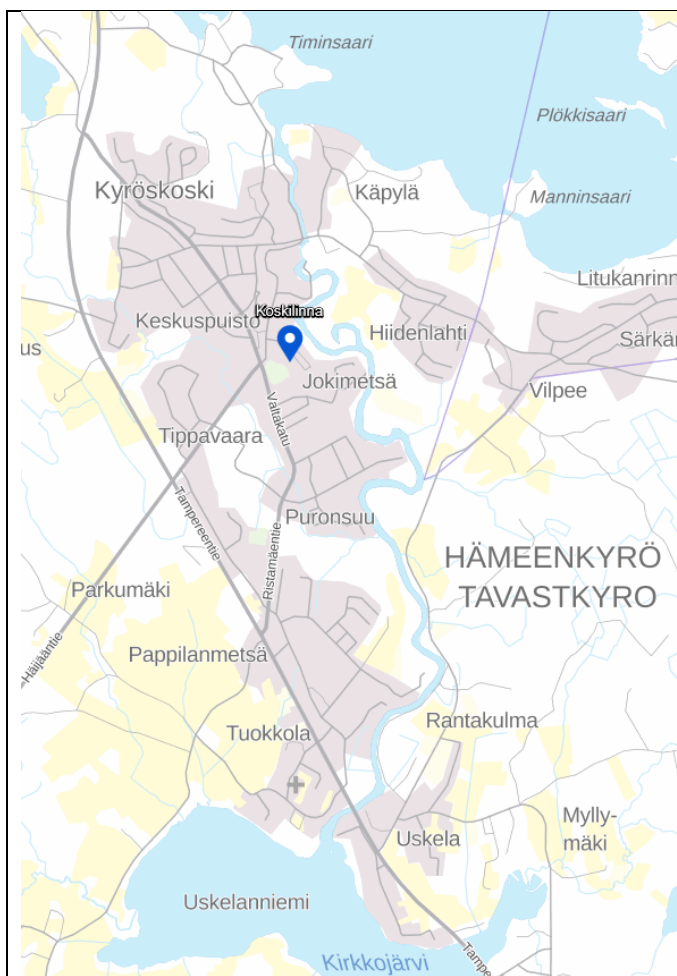
Rakennus sijaitsee Korkomäen eteläreunalla laajan puiston kehystämänä. Kookkaalla rakennuksella on avarassa puistomaisessa ympäristössään suuri taajamakuullinen merkitys. Koskilinnan lisäksi maisemaa hallitsee iso urheilukenttä rakennuksen edessä. Tehdas perusti urheilukentän vuonna 1936, minkä jälkeen sitä on uudistettu, laajennettu ja muutettu useaan otteeseen niin, ettei vanhaa kenttää ole enää nähtävissä.

Korkomäen arvoalueeseen kuuluu myös Koskilinnan takana rinteessä sijaitseva arkkitehtien Birger Federley ja Bertel Strömmer 1920 - 1950-luvun aikana Kyröskosken tehtaan johtajille ja virkailijoille suunnittelema asuinalue, joka on säilynyt pääosin alkuperäisessä asussaan. Rakennuksia on kunnostettu vanhaa tyyliä vaalien. Vanha puusto, koivukujanteet, pensasaidat ja pihakasvillisuus luovat alueelle puistomaisen ilmeen.

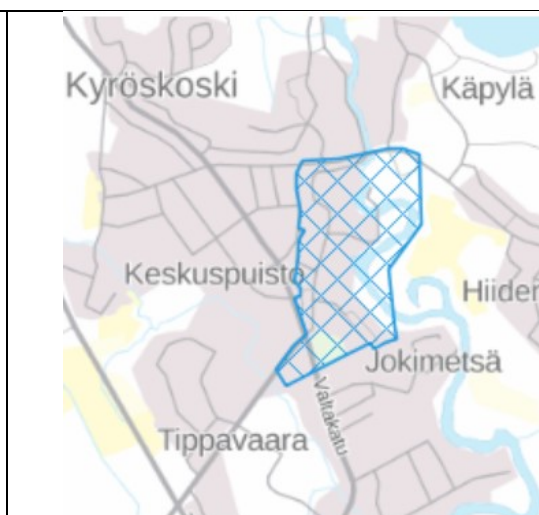
Uudet urheiluhallit rakennettiin 1900-luvun lopun ja 2000-luvun aikana kentän eteläpuolelle.

Lisätietoja:

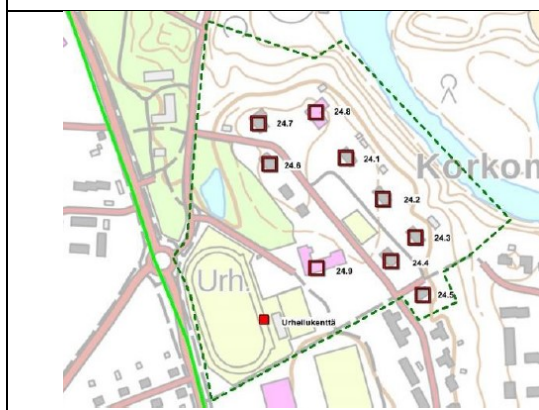
- Kyröskosken tehdasyhdyskunnan RKY-alueen tarkempi kuvaus linkissä http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1887
- Korkomäen inventointi liitteessä 1.

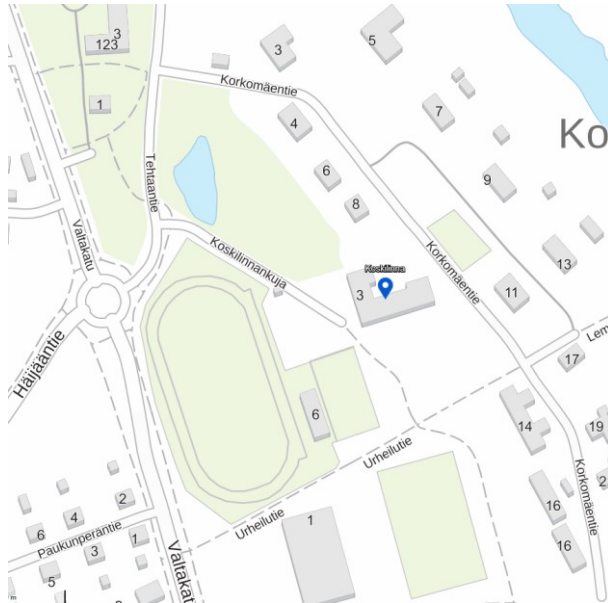
<https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/>

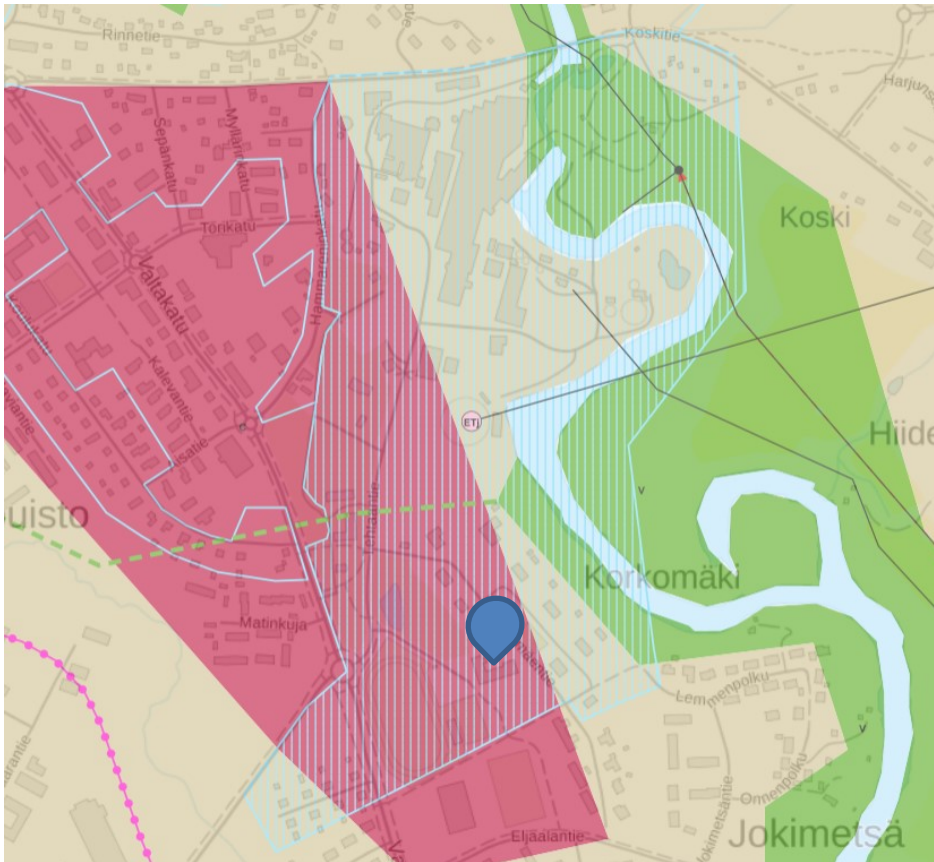

Kyröskosken tehdasyhdyskunta, RKY-alue.

Korkomäen kulttuurimaisema: Virkailijoiden asuinalue, Koskilinna ja urheilukenttä. Hämeenkyrön keskustan kulttuuriympäristöinventointi, Heiskanen&Luoto, 2017.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö: Kyröskosken tehdasyhdyskunta

Merkinnöillä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön alueet (RKY 2009). Suunnittelumääräys: Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät. Uusi rakentaminen on sopeutettava alueen kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja ajalliseen kerroksellisuuteen.

C

Keskustatoimintojen alue. Merkinnällä osoitetaan valtakunnan osakeskus, kaupunkitasoiset keskukset ja Tampereen ydinkaupunkiseudun alakeskukset. Merkintä sisältää niihin liittyvät keskustamaisen asumisen ja keskustahakuisten palvelu-, työpaikka- ja muiden toimintojen alueet liikennealueineen ja puistoineen. Suunnittelumääräys: Alueen suunnittelussa on otettava huomioon yhdyskuntarakenteen eheys, kaupunkikuvan omaleimaisuus, asuin ympäristön laatu ja monipuolisuus, yhteydet seudullisille virkistysalueille, joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytykset sekä liityntäpysäköinnin ja joukkoliikenteen vaihtopaikkojen kehittäminen. Alueen suunnittelussa on turvattava kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen. Keskustatoimintojen alueille voidaan sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä. Vähittäiskaupan suuryksiköt on suunniteltava keskustaympäristöön soveltuviksi. Ne on mitoitettava ja niiden toteutus on ajoitettava yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siten, etteivät ne aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia muille keskusta-alueille tai seudun palveluverkon tasapainoiselle kehittämiselle.

Yleiskaavat

Strateginen yleiskaava

Voimassa olevassa strategisessa yleiskaavassa (kv hyv. 2.11.2015) huomioidaan valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokas maisema-alue, jonka tarkemmassa suunnittelussa on edistettävä maisema-alueen sekä kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Yleismääräys edellyttää, että rakennetun kulttuuriympäristön, arkeologian ja maiseman arvot sekä luontoarvot tulee selvittää ja ottaa huomioon suunnittelua tarkentavan yleis- ja asemakaavoituksen yhteydessä. Erillisillä liitekartoilla on osoitettu tiedossa olevat arvokohteet, joihin Koskilinnan sisältävä RKY-alue lukeutuu.

Keskusta 2010 yleiskaava

Voimassa olevassa yleiskaavassa (kv hyv. 16.12.1996) Koskilinna sijaitsee urheilu- ja virkistyspalveluiden alueella VU. Rakennuksen pohjoispuolitse kulkevaksi on merkitty kevyen liikenteen väylä.

Asemakaava

Voimassa olevassa asemakaavassa (kv hyv. 1.12.1986) Koskilinna sijaitsee yleisten rakennusten korttelialueella Y-1, jossa sallitaan lisäksi liiketoiminta, johon saa käyttää kerrosalaa enintään 600 m². Kokonaiskerrosalaksi on määriteltä 15 000 kem², josta on käytetty alle 4000 kem². Kerrosluku on enintään kolme ja rakennusala on rajattu rakennuksen mukaan. Piha-alueelle on merkitty istutettava puurivi.

Maakuntamuseon lausunnossa todetaan, että 2001 hyväksytystä Hämeenkyrön keskustan yleiskaavasta sekä vuonna 1987 voimaan tulleesta asemakaavasta Koskilinnalta tai sen ympäristöstä puuttuvat rakennetun kulttuuriympäristön arvoja huomioivat merkinnät. Nämä kaavat ovatkin siksi tulkittavissa nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain vastaisiksi ja siten maankäytön ohjauksen välineinä vanhentuneiksi.

Kaavojen uudistamisen tarve

Keskustan yleiskaavan uudistaminen on parhaillaan laadittavana, tavoiteaikataulu 2019-2022. Yleiskaavoituksen rinnalla ja jälkeen uudistetaan myös keskustan asemakaavoja. Kaavojen uudistamisessa huomioidaan ja sovitetaan yhteen rakennetun kulttuuriympäristön arvot, kohteen uuden käytön tavoitteet ja lähialueen maiseman ja virkistyskäytön merkitys.

Rakennuksen historia

Koskilinnan syntyvaiheet

Nykyisin Metsä Board Oyj:n omistuksessa olevan Kyröskosken tehtaiden historia ulottuu vuoteen 1859. Aikoinaan yhtiö tarjosi työntekijöilleen ja kyläläisille palveluja kuten sairaanhoidon, koulun ja kirjaston sekä harrastustoimintaa. Kyröskosken tehtaan ensimmäinen Seurahuone rakennettiin Kyröskoskenharjulle tehdasalueen ulkopuolelle 1880-luvulla. Siellä oli näyttämö teatteriesityksille ja se toimi elokuvien esityspaikkana, lisäksi Seurahuoneella oli yhtiön kirjasto. Kun tuli tarve uudelle seuratalolle, tehtaan omistajayhtiön Hammaren & Co Aktiebolagin johtokunta myönsi sen rakentamista varten kolme miljoonaa markkaa. Uusi Kyröskosken seuratalo sijoitettiin Korkomäkeen, vuonna 1936 valmistuneen urheilukentän viereen. Funktionalistisen rakennuksen suunnitteli tehtaan pääomistajan, vuorineuvos Sumeliuksen lanko arkkitehti Arne Thulé (suunnitellut myös Mannanmäen näkötornin). Piirustukset on päivätty keväällä ja kesällä 1939. Rakennustyöt aloitettiin jo vuonna 1939, rakennustyöstä vastasi Tampereen Sementtivalimo ja Rakennus oy. Vesijohtotyöt suoritti Tampereen Vesi- ja Lämpöjohto oy. Talo valmistui vuoden 1940 lopulla, ja se sai nimekseen Koskilinna. Alkuperäisessä rakennuksessa pääsisäänkäynnin itäpuolella oleva siipi oli kaksikerroksinen; se korotettiin myöhemmin kolmikerroksiseksi, jolloin rakennus sai nykyisen lähes symmetrisen eteläjulkisivun. Koskilinnasta tuli monien harrastusten tyyssija ja juhlien pitopaikka. Tehtaan ylläpitämä kirjastokin sai sieltä uudet tilat.

Vuonna 1941 omistajayhtiön nimi vaihtui Oy Kyrö Ab:ksi. Vanha Seurahuone purettiin 1953.

Koskilinna alkuperäisessä asussaan.
(Kyröskosken perinneyhdistyksen valokuvakokoelma)

Käyttövaiheet

Koskilinna toimi alkujaan tehtaan kokoontumis- ja juhlatilana sekä tanssipaikkana. Alkuperäisten piirustusten perusteella rakennuksen alakerrassa, itäisessä siivessä, sijaitsi tehtaan kirjasto ja lukusali sekä kahvila. Pohjoissiiven alakerrassa oli mm. vahtimestarin asunto. Toisessa kerroksessa oli juhlasalin lisäksi keittiö ja tarjoiluhuone sekä VPK:n soittokeuhon tila. Juhlasali toimi alusta asti myös elokuvateatterina, kolmanteen kerrokseen parven taakse sijoitettiin konehuone projektorin varten. Koskilinna toimi vielä 1990-luvun lopussa elokuvien esityspaikkana, tehtaan johdolla oli oma istumapaikkansa parvekkeen keskellä.

Kansalaisopisto aloitti toimintansa Koskilinnassa vuonna 1943, samoin Kyröskoskelan Kannatusyhdistyksen nuorisokerhot. Yhdessä MLL:n kanssa yhtiö aloitti vuonna 1948 leikkikoulun pitämisen talossa, se toimi aina vuoteen 1983. Alkuaikoina Koskilinnassa oli tilat myös suojeluskunnan ja lottien kansloille. Tiloja saivat vuokrata mm. laulukoorit, urheiluseurat ja erilaisten juhlien järjestäjät. Etenkin sotien jälkeisinä vuosina paikallinen teatteriharrastus oli hyvin vilkasta, ja lisäksi koskilinnassa nähtiin teatterivierailuja varsinkin Tampereen teattereista.

1950-luvulla Koskilinna oli suosittu tanssi- ja iltamienpitopaikka. Tamperelaisetkin tulivat viihtymään Koskilinnaan linja-autokyydein. Alakerrassa toimi suosittu anniskeluravintola. Myöhemmin ravintola-kahvilatila on toiminut ajoittain lounasruokalana.

Koskilinna toimi monitoimitalona ja ”nuorten toisena kotina”. Yläkerrassa voimisteltiin ja kellarissa nyrkkeiltiin sekä nostettiin painoja. Talossa harrastettiin monipuolisesti. Tehdas hoiti kulut ja harrastaminen oli ilmaista. Etenkin 50- ja 60-luvuilla Koskilinna oli paikallisten urheiluseurojen ahkerassa käytössä. Urheilutoiminta hiipui 70-luvulla seurojen siirtyessä koulujen liikuntatiloihin.

Vuonna 1962 rakennusta laajennettiin kahteen suuntaan. Itäinen siipi sai kolmannen kerroksen, jonka luokkahuoneet sai käyttöönsä Kyröskosken kansalaisopisto. Kolmannessa kerroksessa olivat edelleen vanhassa osassa liikuntatila (pallotilusali) ja pukuhuone. Vuoden 1961 piirustusten mukaan toisen kerroksen alkuperäisestä keittiöstä on tullut opetuskeittiö, ja VPK:n musiikkisali on ennallaan. Toisen ja kolmannen kerroksen tilajako sekä käyttötarkoitukset ovat säilyneet saman tyyppisinä näihin päiviin asti.

1962 Koskilinnaan rakennettiin myös yksikerroksinen laajennus itäsiiven jatkoksi. Piirustusten mukaan sinne sijoitettiin alun perin tehtaan kirjastolle tilaa ja kahvila-ravintolaa palveleva iso keittiö sekä itäpäädyn eteishallin yhteyteen toimihenkilöiden ruokailuhuone ja mestarien kerhohuone. Uudisosan pääsisäänkäynti oli itäpäädyssä. Laajennuksen kellarissa oli piirustusten mukaan partiolaisten tilat.

Vuonna 1966 yhtiö luopui kirjaston ylläpidosta ja lahjoitti kirjat kunnalle. Kyröskosken sivukirjasto toimi sittemmin kansakoululla, kunnes se v. 1978 siirrettiin taas Koskilinnaan, pohjoissiiven alakertaan. Kirjaston alta purettiin vahtimestarin asunto ja kerhohuoneita. Kirjasto Koskilinnassa suljettiin 2007.

Vuonna 1985 Koskilinna siirtyi kunnan omistukseen maakauppojen yhteydessä. Kunnan omistuksen myötä rakennuksen laajennusosassa aloitti päiväkodin vuonna 1987. Vuonna 1998 päiväkodin tilat laajentuivat itäisessä siivessä, ja ilmeisesti viimeistään tässä vaiheessa keittiö- ja kahviotilat tulivat päiväkodin käyttöön.

Kunnan nuorisotilat aloittivat toimintansa laajennusosan kellarissa vuonna 1989. Toiminta siirtyy muualle vuoden 2020 alussa.

Vuonna 2009 valmistui lakkautetun kirjaston tilalle päiväkodin tilat /laajennus. Näin ollen Koskilinnan koko ensimmäinen kerros, lukuunottamatta vanhan osan aula- ja yleisöwc-tiloja, oli päiväkodin käytössä.

Koskilinnan viimeisimmät käyttötarkoitukset:

- kunnallinen päiväkodi sekä pohjoissiiven alakerrassa että laajennusosassa (vanhan osan tiloista siirryttiin väistötiloihin sisäilmaongelmien vuoksi 13.11.2017, laajennusosassa päiväkotitoiminta lakkautettu vuonna 2019, jonka jälkeen tilat ilman käyttöä)
- kunnan nuorisotila laajennusosan kellarissa, lakkautetaan alkuvuodesta 2020
- vuokrattava juhla- ja monitoimitalo, esim. kulttuuritapahtumia sekä näytelmäseurojen organisoimaa kuntouttavaa työtoimintaa; kunta vuokrannut rakennuksen Hämeenkyrön Näytelmäseuralle, joka vuokraa tiloja eteenpäin (päätoimijoina olivat 1.8.2016 alkaen Hämeenkyrön Näytelmäseura ja F.E. Sillanpään Seura)
- kansalaisopiston toimintaa itäsiiven kolmannessa kerroksessa

Leikkikoulu toimi Koskilinnan toisessa kerroksessa v. 1948 - 83. Kuvassa musiikkisali 1950-l. alussa. (Valokuvaamo Väisänen / Kyröskosken perinneyhdistyksen valokuvakokoelma)

Koskilinnan alakerrassa oli Kyröskosken sivukirjasto v. 1978 - 2007. Kuva vuodelta 1983. (Kyröskosken perinneyhdistyksen valokuvakokoelma)

Rakennuksen vaiheet

Rakennuksen muutosvaiheita selvitettyä käytössä olivat seuraavat suunnitelmat

1939 Arkkitehti Arne Thulé: alkuperäiset piirustukset ja työselitys: pohjat (3. krs puuttuu), leikkaukset, julkisivut (pohjoisjulkisivu puuttuu) sekä rakenne-, detalli- ja kalustesuunnitelmat. (Pohjapiirustukset ja julkisivut raportin liitteinä.)

1961 Kai Blomstedt & B. Stenbäck arkkitehdit: laajennus- ja muutospiirustukset, pääpiirustukset koko rakennuksesta (vanha osa ja uusi laajennus). (Pohjapiirustukset ja julkisivut raportin liitteinä.)

- 1.kerroksen pohjapiirroksessa teksti MUUTETTU 12.6.78, koskee ilmeisesti pohjoissiiven alakerran "sivukirjastoa", jolloin vanhan pohjan päälle on piirretty uudet kirjastokalusteet.
- jälkeenpäin vapaalla kädellä piirretty 2.kerroksen pohjaan seinä joka erottaa pienoismallitilan aulasta.

1977 (Suunnittelija epäselvä) Ehdotus sivukirjaston tilaksi: pohjoissiiven pohjapiirros

1981 Leena Mäkelä: WC-tilojen peruskorjaus (pohjakerroksen yleisö-wc:t)

2007 Arkkitehtisuunnittelu Mikko Uotila: Koskilinnan päiväkotit: Pohjoissiiven alakerran muutos päiväkodiksi, pääpiirustukset.

2015 Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy: korjaustyö: pohjat, julkisivut, leikkaukset koko rakennuksesta. (Pohjapiirustukset ja julkisivut raportin liitteinä.)

Edellä mainitut piirustukset löytyvät Hämeenkyrön kunnan arkistosta. Muistakin rakennuksen muutos- ja korjausvaiheista on mahdollisesti löydettävissä suunnitelmia ja lupakuvia kunnan rakennusvalvonnan arkistosta.

Alkuperäinen Koskilinna

Rakennuksen ulkoasu edustaa rakennusajalleen tyypillistä suoraviivaista funktionalismia. Sisätiloissa on vielä hillityn koristeellisia klassistisia piirteitä kuten esimerkiksi profiloitunut listat, takorautaiset porraskaiteet ja juhlasalin seinäreliefi.

Alkuperäisen työselityksen perusteella perusmuuri, holvit ja välipohjat on tehty raudoitetusta betonista. Välipohjat on tehty alalaatalla. Täyteenä on käytetty kutterilastua. Ulkoseinät ja kaikki 15 cm paksummat väliseinät on muurattu punatiilestä. Ohuemat väliseinät on tehty huokotiilistä eli sahajauhotiilistä ja luginomassasta. Sisäseinät ja -katot on rapattu. Seinät on öljymaalattu: *"tasoitetaan, hiomaalataan 2 kertaa, välimaalataan ja valmiiksi maalataan töpäten. Katot yleensä liimavärimaalataan. Ylähallin, kahvilan, keittiöiden, wc:den ja suihkuhuoneiden sekä seinät että katot öljymaalataan ... viimeiseen lyökkäykseen käytetään lakkaväriä."* Lattiarakenteessa on betonipalkkien poikitse asetettu korokkeet ja niiden päälle 1,5 tuuman lattialankut kuusipuusta. Ovet ja ikkunat *"tehdään hyvästä ilma- ja uunikuivatusta mäntypuusta. Sisäovet tehdään faneerista uurteella". "Ikkunat ovat sisäänpäin aukenevat ja varustetaan upotetuilla espagnoletteilla"* (= tankosulkija).

Alkuperäisten piirustusten mukaan talossa oli seuraavat tilat (ks. Liitteet: Pohjapiirustukset ja julkisivut 1939)

Pohjakerros: Pääsisäänkäynti eteläjulkisivussa ja tuulikaappi; pääportaikon eteisaula, jonka länsipuolella pylväsaula, jossa kassat ja vaatesäiliö; pylväsaualasta käynti pohjoissiipeen sekä yleisöwc-tiloihin; pohjoissiivessä keskikäytävä, jonka varrella 10 huonetta: mm. keittiö, "S.K. varasto", "keskusteluhuone S.K. L.S. Ponsi", varasto ja kanslia; pohjoispäässä kaksi pukeutumishuonetta vessoihin ja suihkuineen sekä kulissivarasto josta oma uloskäyntinsä ja valurautainen kierreporras toiseen kerrokseen näyttämölle; pohjoissiiven L-muotoisen keskikäytävän toisessa päässä on porrashuone näyttämölle sekä ulko-ovi; pääsisäänkäynnin eteisaulasta on kaksi ovea itäiseen siipeen, jossa pohjoispuolella kahvila keittiöineen ja tarjoiluhuoneineen sekä eteläpuolella kirjasto ja lukusali, tilat liittyvät toisiinsa leveiden aukkojen kautta;

pääsisäänkäyntiä vastapäätä pääporras johtaa toisen kerroksen juhlasaliin ja siitä eteenpäin kolmanteen kerrokseen; samassa porrashuoneessa eteisaulasta alaspäin johtaa lyhyt portaikko jonka kautta kulku sivuporrashuoneeseen, ja sivuporras johtaa toisen kerroksen keittiöön ja kokoontumistilaan.

Toinen kerros: Pääportaikon edessä aulatilaa ja länsipuolella ylähalli eli pylväshalli, jonka nurkassa tarjoilutiski; hallista kolmen parioven kautta käynti juhlasaliin, jonka pohjoispäässä näyttämö; näyttämön itäpuolella porrashuoneen vieressä taiteilijoiden lämpiö; pääporrasaulasta käynti itäsiipeen, jossa pohjoispuolella tarjoiluhuone ja keittiö sekä eteläpuolella VPK:n tila.

Kolmas kerros: Pohjapiirrosta ei ole käytettävissä, mutta muista lähteistä tiedetään, että porrashuoneen ylätasolta oli (kuten nykyisin) käynti juhlasalin parvelle sekä välitilan kautta "elokuvahuoneeseen". Todennäköisesti nykyiset pukeutumishuone ja liikuntasali olivat jo alun perin samassa käytössä. (Alkuperäisessä Koskilinnassa kolmas kerros ei ulottunut itäisen siiven päälle.)

Alkuperäisten suunnitelmien toteutuneisuudesta kaikilta osin ei ole tietoa, mutta rakennuksesta on yhä löydettävissä suunnitelmien mukaisia tilajärjestelyjä ja yksityiskohtia monin paikoin.

Juhlasali näyttämöineen on säilynyt lähes alkuperäisenä.

Laajennukset

Rakennusta on piirustusten perusteella laajennettu kahteen otteeseen. Ensimmäiset laajennukset on tehty 1962, jolloin itäinen siipi sai vanhaa rakennusta täydentävän kolmannen kerroksen ja ison ullakon, ja itäsiiven jatkoksi rakennettiin ajalleen tyyppillistä arkkitehtuuria edustava, vanhasta rakennuksesta selvästi poikkeava laajennus, jossa matalampi nivelosa ja yksikerroksinen kellarillinen osa. Lisäksi vuonna 2009 on tehty pieni laajennus pihasivulle huoltosisäänkäynnin yhteyteen, kun pohjoissiiven alakerta muutettiin päiväkodiksi.

Muutokset ja korjaukset aikajärjestyksessä

Seuraava selvitys perustuu käytössä olleisiin piirustuksiin, joten on oletettu, että rakenteet ovat toteutuneet suunnitelmien mukaan. Tiedossa ei ole, toteutuiko rakennus kaikilta osin alkuperäisten piirrosten mukaan eikä se, mitä muutoksia on mahdollisesti tehty ennen vuoden 1961 piirustuksia.

1940 Koskilinna valmistuu.

1962 laajennukset ja pieniä muutoksia vanhoihin sisätiloihin

- Itäsiiven korotus kolmikerroksiseksi: uudessa osassa isompi ja pienempi luentosali, huone ja eteiskäytävä tilojen välissä sekä ullakko. Sivuporrasta jatketaan ullakolle asti.
- Itäsiiven jatkeeksi laajennus: matalampi nivelosa ja yksikerroksinen kellarillinen osa. Laajennuksessa kirjasto ja keittiö, jotka yhteydessä vanhaan osaan, sekä toimihenkilöiden ruokailuhuone ja mestarien kerhohuone, joihin pääsisäänkäynti uudisosan itäpäädyssä. Kellarissa arkistotilaa, kerhohuoneita, talouskellarit ja IV-konehuone.
- Itäsiiven vanhan osan kahvion ja lukusalin väliseiniä puretaan, mutta käyttötarkoitus pysyy ennallaan.
- Alahallin puolipyöreät lippukioskit / kassakomerot puretaan ja tilalle rakennetaan lipunmyyntipiste, joka aukeaa tuulikaappiin.
- 2.kerroksen ”tarjoiluhuoneessa” muutoksia kaappeihin ja työtasoon.
- Pohjoissiiven alakerran mahdollisista muutoksista vuonna -62 ei tietoa, koska piirustuksia on muutettu 1977 eikä niistä selviä mitä alkuperäisessä vuoden 1961 pohjapiirroksessa on ollut.

1978 kunnan sivukirjasto pohjoissiiven alakertaan

- Kerhohuoneet ja entinen vahtimestarin asunto yhdistetään yhdeksi tilaksi –avointa tilaa syntyy yli 250 neliötä ja tilaan pystytetään kirjastokalusteet.
- Länsijulkisivussa uusi sisäänkäynti alkuperäisen ikkunan kohdalla ja sisäpuolella tuulikaappi.

1987 päiväkotia laajennusosan itäpäähän

- (Suunnitteluasiakirjoja ei ole tarkistettu)

1989 laajennusosan kellari kunnan nuorisotilakäyttöön.

- Entinen väliseinätön arkistotila kellarin itäpäässä jaetaan osin väliseinän: keittiö, vessat, takahuone ym. (Sen jälkeen on tehty vain pintaremonttia ja uusittu kalusteita lähinnä käytöstä poistetuilla kalusteilla.)

1998 päiväkodin laajennus itäisessä siivessä (vanhassa- sekä laajennusosassa).

- Suunnittelija Arkkitehtitoimisto Kaija Väre, pääurakoitsija Maalauspalvelu Jarmo Laine, Hämeenkyrö. (Suunnitteluasiakirjoja ei ole tarkistettu.)
- ”Koskilinnan päiväkodin seinän takana olevien tilojen saneeraus päiväkodin käyttöön...”
”Suunnitelman mukaan tilaa varten rakennetaan wc- ja pesutilat sekä kurapiste ja yhteinen keittiötila remontoidaan. Uusi sisäänkäynti puhkaistaan Koskilinnan seinään ennen nykyisen päiväkodin porttia. Myös sisätiloihin puhkaistaan ovi keittiöstä uusiin tiloihin, jotta kulkeminen osastojen välillä onnistuu sisäkautta.” (Lähde: Hämeenkyrön Sanomat.)

2007 Lämmitysjärjestelmän muutos öljylämmityksestä kaukolämpöön.

2009 pohjoissiiven alakerran muutos päiväkodiksi. (Rakennustyöt: Rakennustoimisto Pekka Kynnös Oy)

- Useita uusia väliseiniä ja kiintokalusteita päiväkodin käyttöön. Koskilinnan aulaa palvelevat wc-tilat säilyvät entisellä paikallaan.
- Entisen ”kulissivaraston” ja ”kirjastosalin” väliseen seinään avataan ovia.

- Rakennuksen koilliskulmaan laajennus: uusi sisäänkäynti ja tuulikaappi ja sen yläpuolelle iv-konehuone. Kaksikerroksinen laajennus aiheuttaa myös vesikattomuutoksen ja porrashuoneen viereen itäjulkisivuun tulee uusi ikkuna.
- Ennestään umpinaiseen pohjoisjulkisivuun neljä ikkunaa.
- Länsijulkisivun sisäänkäyntiin uusi katos ja invaluiska.
- Ulkopuolelle puurakenteinen varasto-katosrakennus, läntisen sisäänkäynnin eteen. Olemassa oleva leikkipuisto rakennuksen luoteispuolella aidataan.

Viimeisimmät korjaukset ja muutokset:

2014 Laajennusosan keittiön tiskikonenurkkauksen uusiminen ja astianpesukoneen vaihtaminen, (Rakennustyöt: kunnan työnä, LVI-työt: Hämeen Teräsasennus Oy)

2015 Laajennusosan kellari: nuorisotiloihin lisätty tuloilmalämmittimiä, (Hämeen Teräsasennus Oy)

2015 Laajennusosan ulkopintaremontti, rappauksen korjaus ja maalaus sekä vesikourujen ja syöksytorvien uusiminen, (Maalaus- ja pinnoitustyö M.Kivistö oy)

2015 Laajennusosan ikkunoiden vaihto, (Inwido Finland Oy (TIIVI))

2016 Vanhan osan ulkopintaremontti, (Suunnittelu: Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy, toteutus: Maalaus- ja Pinnoitustyö M.Kivistö Oy) (Tehty myös sisäpintojen väriyessuunnitelma, jota ei toteutettu)

2016 Kaukolämpöpaketin uusiminen, (LVI-työt: Antilan Vesi ja Lämpö Oy, Asbestityöt: Ylöasbest Oy)

2016 Vanhan osan ikkunoiden uusiminen (Inwido Finland Oy (TIIVI))

Rakennuksen nykytila

Koskilinnan myyntiesitteen mukaan:

Rakennuksen pinta-ala on yhteensä 3178 m². Päärakennuksessa (eli vanhassa osassa) on muun muassa seuraavia tiloja:

Juhlasali (218 m²) ja näyttämö (86 m²); Pienempi sali (124 m²); Keittiö (56 m²) ammattikeittiölaitteilla varustettuna; Esimerkiksi tanssiharjoitteluun tai muuhun liikuntaan soveltuva peileillä varustettu sali (84 m²) ja pukuhuone (17 m²); Lisäksi lukuisia muita eri kokoisia kokoonntumis-, toimisto- tai ym. vastaavaan käyttöön soveltuvia tiloja.

Kiinteistöllä sijaitsee päärakennuksen lisäksi 1960-luvulla valmistunut yksikerroksinen lisärakennussiipi, jossa on aiemmin toiminut mm. päiväkot.

Kohteen lämmitysjärjestelmänä toimii kaukolämpö.

Kaupan yhteydessä luovutetaan määräala, jonka pinta-ala on 5000 – 6000 m². Määräalan lopullinen pinta-ala määräytyy suoritettavassa lohkomisessa.

Rakenteet

Vanhassa osassa on rapatut massiivitiiliseinät ja rivipeltikatteinen aumakatto. Kellarissa on maanvastainen lämmöneristämätön betonilaatta ja välipohjat ovat alalattapalkistoja, joiden onteloissa on muun muassa sahanpurua ja kutterilastua. Yläpohjarakenne on kaksoislaattapalkisto, jonka lämmöneristeenä on sementtilastuvillalevyä ja sahanpurua. Rakennuksessa on edelleen vesikiertoinen patterilämmitys, joka on pääosin alkuperäinen.

Laajennusosassa on yksi maanpäällinen kerros ja kellarikerros, joka on osin maan alla. Rakennuksen kantava runko on pilari-palkkirunko, jossa sekä pilarit ja palkit ovat paikalla valettua betonia. Kellarikerroksen

ulkoseinät ovat harkkorakenteiset. Ensimmäisen kerroksen ulkoseinät ovat osin puurakenteisia ja osin kivirakenteisia. Julkisivu on rapattu. Vesikaton rakenteet ovat puuta ja vesikatteenä on rivipeltikate.

Kuntoarviot

Laajennusosasta on tehty kosteus- ja sisäilmatekninen kuntotutkimus vuonna 2016 (Ramboll). Vanhan osan rakenne- ja kosteustekninen kuntotutkimus ja LVIS- järjestelmien kuntoarvio valmistui 28.1.2020 (Vahanen rakennusfysiikka Oy).

Laajennusosan päiväkodin sisäilmatutkimus on tehty tammikuussa 2018.

Rakennuksen arvot

Kulttuuriympäristöinventoinnissa (2017) Koskilinna on arvotettu korkeimpaan arvoluokkaan I, joka sisältää erityisen merkittävät alueet ja kohteet: *Nämä kohteet edustavat parhaalla mahdollisella tavalla maaseudun tai taajaman asutus- ja rakennushistoriaan sekä kylä- tai taajamakuvallesiin ilmiöihin kytkeytyvää kulttuuriperintöä hyvin säilyneine kokonaisuuksineen. Kohteet omaavat suuren intensiteetin. Tämän luokan kohteet tulisi ehdottomasti säilyttää.*

Inventoinnissa rakennuksen kulttuurihistorialliset arvot on määritelty seuraavasti:

Historialliset arvot: sosiaalihistoriallinen, teollisuushistoriallinen

Rakennushistorialliset arvot: arkkitehtoninen

Maisemalliset, kyläkuvaliset, taajamakuvaliset arvot, liittyminen ympäristöön: taajamakuvalinen

Muutoksensietokyky ja säilymisen edellytykset: ei kestä muutosta: Koskilinna, puisto

Arvojen perustelut: Seurojen käyttöön rakennettu funktionalistinen rakennus on säilyttänyt alkuperäisen asunsa

Maakuntamuseon lausunnossa Koskilinnan arvoa on kuvattu seuraavaan tapaan:

Koskilinna ympäristöineen on osa Kyröskosken tehdasyhdyskunnan valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Alueen arvot perustuvat säilyneeseen tehdasyhdyskunnan kokonaisuuteen, johon kuuluvat paperitehtaan ja vesivoimalaitoksen rakennukset ja rakenteet, työväenasuinaalueet sekä tehtaan sosiaalisesta toiminnasta kertovat urheilukenttä ja seuratalo Koskilinna.

Hämeenkyrön keskustan osayleiskaavatyön tueksi on laadittu kulttuuriympäristöinventointi (Hämeenkyrön keskustan kulttuuriympäristöinventointi, Heiskanen&Luoto, 2017). Inventoinnissa Koskilinna on arvotettu kulttuurihistoriallisilta arvoiltaan korkeimpaan, ensimmäiseen arvoluokkaan. Koskilinnan mainitaan säilyttäneen alkuperäisen asunsa erinomaisesti ja olevan siksi arkkitehtonisesti merkittävä. Sosiaali- ja teollisuushistoriallista arvoa rakennuksella on syntyhistoriansa sekä pitkään jatkuneen kokoontumistilatoiminnan johdosta. Lisäksi kookkaalla rakennuksella on avarassa puistomaisessa ympäristössään suuri taajamakuvalinen merkitys. Rakennuksen ja sen ympäristön muutoskestävyys arvioidaan selvityksessä heikoksi.

Muutoksista huolimatta rakennuksen alkuperäinen hahmo ja yleisilme on säilynyt erinomaisesti. Sisätiloissa on vuosien kuluessa tehty useita pintaremontteja. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaimpia sisätiloja ovat parhaiten alkuperäiseltä vaikuttavan asunsa säilyttäneet eteläsivun pääsisäänkäynnistä aukeavat avarat aula- ja vaatesäilytystilat, sisäpihan korkeiden ikkunoiden valaisema pääporrashuone, toisen kerroksen aula ja pylvässali, juhlasali ja siihen liittyvät näyttämö ja parvi sekä kolmannen kerroksen pikkusali.

Koskilinna lännestä, parkkipaikalta nähtynä. (Kuvakaappaus www.google.fi/maps)

Rakennuksen tulevaisuus ja maakuntamuseon suositus

Koskilinnan kunnostamiseen on saatu vuonna 2016 tukea Manner-Suomen maaseudun tukiohjelmasta. Tukipäätöksessä hankkeen tavoitteeksi on asetettu: *Luoda rakennukselle, uutta, nykyajan tarpeista nousevaa käyttöä. Koskilinna tulee olemaan sosiaalinen yhteisö, jossa korostuvat osallisuus, yhteisöllisyys ja merkityksellinen tekeminen.* Rakennuksen tulevan käyttötarkoituksen ei tulisi tästä olennaisesti poiketa, jotta kunnostamisavustusta (57 760,85 euroa) ei tarvitse palauttaa.

Maakuntamuseon lausunnossa otetaan kantaa rakennuksen tulevaisuuteen:

Pirkanmaan 2040 maakuntakaavassa RKY-alueella koskee suunnittelumääräys ”Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät. Uusi rakentaminen on sopeutettava alueen kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja ajalliseen kerroksellisuuteen.” Samansisältöinen merkintä löytyy myös 2015 vahvistetusta Hämeenkyrön strategisesta yleiskaavasta. Sen sijaan 2001 hyväksytystä Hämeenkyrön keskustan yleiskaavasta sekä vuonna 1987 voimaan tulleesta asemakaavasta Koskilinnalta tai sen ympäristöstä puuttuvat rakennetun kulttuuriympäristön arvoja huomioivat merkinnät. Nämä kaavat ovatkin siksi tulkittavissa nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain vastaisiksi ja siten maankäytön ohjauksen välineinä vanhentuneiksi.

Maakuntamuseo pitää Koskilinnan säilyttämistä erittäin tärkeänä ja säilyttämiseen velvoittaa lähtökohtaisesti myös rakennuksen asema osana valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. 1960-luvun päiväkotilaajennuksen kulttuurihistorialliset arvot sen sijaan ovat vähäiset, eikä sen purkamiselle näin ollen ole estettä.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaimpia sisätilojen ... tilanjaon, yleisilmeen, pintamateriaalien ja värityksen säilyminen on erittäin tärkeää. Muut tilat ... kestävätkä paremmin muutoksia, joskin näissäkin tiloissa muutokset tulee tehdä rakennusta kunnioittaen ja pyrkien säilyttämään mahdollisimman paljon alkuperäisiä materiaaleja ja rakennusosia.... Uusien pintamateriaalien tulee olla vanhaan rakennukseen sopivia.

Maakuntamuseon yhteenvetona todetaan, että lähtökohtana Koskilinnan tulevaisuuden suunnittelussa tulisi olla rakennuksen julkisivujen lisäksi myös edellä mainittujen sisätilojen arvokkaiden piirteiden vaaliminen. Tulevan uuden käyttötarkoituksen tulee sopia rakennukseen, niin ettei tarvita kohtuuttoman suuria muutoksia ja rakennuksen tulisi ainakin osittain säilyä puolijulkisena tilana.

Sisätilojen inventointi

Yleistä

Sisätilat on inventoitu 19.12.2019 ja 4.2.2020. Värisävyjen alkuperäisyyttä ei ole tutkittu. Alkuperäisissä suunnitelma-asiakirjoissa ei ole mainintaa väryksistä. Todennäköisesti kaikki seinäpinnat on maalattu uudelleen, ehkä useampaan kertaan. Vanhan osan ikkunat on uusittu v. 2015. Laakaovet vaikuttavat alkuperäisiltä, mutta todennäköisesti maalattu uudelleen. Väliovissa on monin paikoin säilynyt vanhoja kahvoja ja lukkokilpiä. Vanhassa osassa lähes joka paikassa on profiloidut jalkalistat, maalattuina mustaksi.

Rakennuksessa on vesikiertoinen patterilämmitys, joka on pääosin alkuperäinen. Vanhan malliset lämpöpatterit sijoittuvat seinäsyvennyksiin kuten työselostuksessa v. -39 on esitetty:

Lämpöpatterisyvennykset on tehtävä juuri niin syvät että patteri sinne asetettuna saadaan täsmälleen seinälinjaan. Leveyttä varataan patterin kummallekin sivulle 20 sm. Patterisyvennys ei kuitenkaan saa olla ylläolevaa ikkuna-aukkoa leveämpi.

Vuonna 1962 valmistunut itäsiiven laajennusosa on kokenut perusteellisia muutoksia, siellä on vain vähän alkuperäistä jäljellä.

Rakennuksen vanha osa ja kolmannen kerroksen laajennus

Ensimmäinen kerros

Pääsisäänkäynnin tuulikaappi

- Lasiulko-ovet ja samanlaiset sisemmät ovet luultavasti alkuperäiset (ei alkuperäispiirustuksia).
- Tuulikaappiin avautuva lipunmyyntipiste, piirustusten perusteella toteutettu 1962-vuoden muutosten yhteydessä.
- Itäseinällä lämpöpatteri seinäsyvennyksessä. Patterisyvennyksen yläpuolella lasivitriinissä vanhoja valokuvia Koskilinnasta.
- Mosaiikkibetonilattia, profiloidut jalkalistat. Kuramatto lattian syvennyksessä. (Työselitys: *Alatasoihin rautareunaiset mattosyvennykset (4 sm).*)
- Kattovalaisin: valkoinen pyöreämuotoinen lasikupu, samanlainen kuin ala-aulassa ja portaikossa.

Pohjakerroksen eteisaula portaikon edessä

- Mosaiikkibetonilattia, sinkkilistoin jaettu ruutuihin sekä keskellä tähtikuvio, toteutettu alkuperäispiirustusten ja työselityksen mukaan.

Tuulikaapin ja porraskäytävän valaisin, todennäköisesti alkuperäinen.

Eteisaulan alkuperäinen mosaiikkibetonilattia ja alkuperäisiä puukalusteita.

Alahalli ja vaatesäilytys

- Neliskulmaiset pilarit, tumman punaruskeat; pilarien ympärillä profiloitu musta jalkalista. Alkuperäisestä väreistä ei mainintaa suunnitelmissa.
- Mosaiikkibetonilattia, sinkkilistoin jaettu ruutuihin alkuperäispiirustusten mukaan.
- Ikkunapenkit kaakeloitu, ei alkuperäinen ratkaisu.
- Vaatesäilytyksen hallista erottava matala seinäke ja tiski alkuperäispiirustusten mukaiset. Seinäosa: lakattu rimapaneli; tiskin ylätaso: musta lakkamaali (alkuperäisessä työselityksessä ei ole mainittu pintakäsittelyjä, mutta todennäköisesti ovat alkuperäisen kaltaiset)
- Harmaaksi maalatut puurakenteiset vaatenaulakot ovat alkuperäiset, alkuperäispiirustusten mukaiset.
- Ovet wc-tiloihin: näyttävät alkuperäisiltä. Ovilevyissä on työselostuksessa mainittu ura, mutta *"W.C. oviin kunnolliset "vapaa, varattu" merkillä varustetut lukot"* puuttuvat.
- Kattovalaisimet: Lieriömuotoiset valkoiset lasikuvut, alkuperästä ei tietoa.

Alahalli, taustalla vaatesäilytyksen tiski ja sen takana naulakot.

Alkuperäiset naulakot, joiden piirustukset ovat tallella.

Yleisön WC-tilat

- Pohjaratkaisu muuttunut alkuperäissuunnitelmista, vastaa v. -61 piirustuksia. Ilmeisesti peruskorjattu ainakin 1980-luvulla, todennäköisesti myös myöhemmin.

Pohjoissiipi

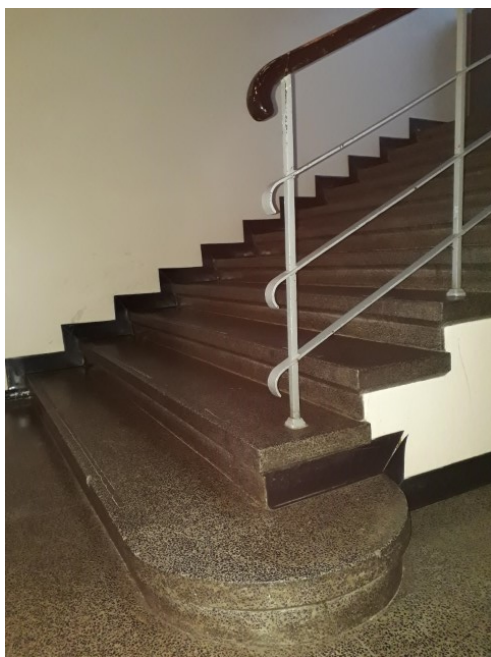
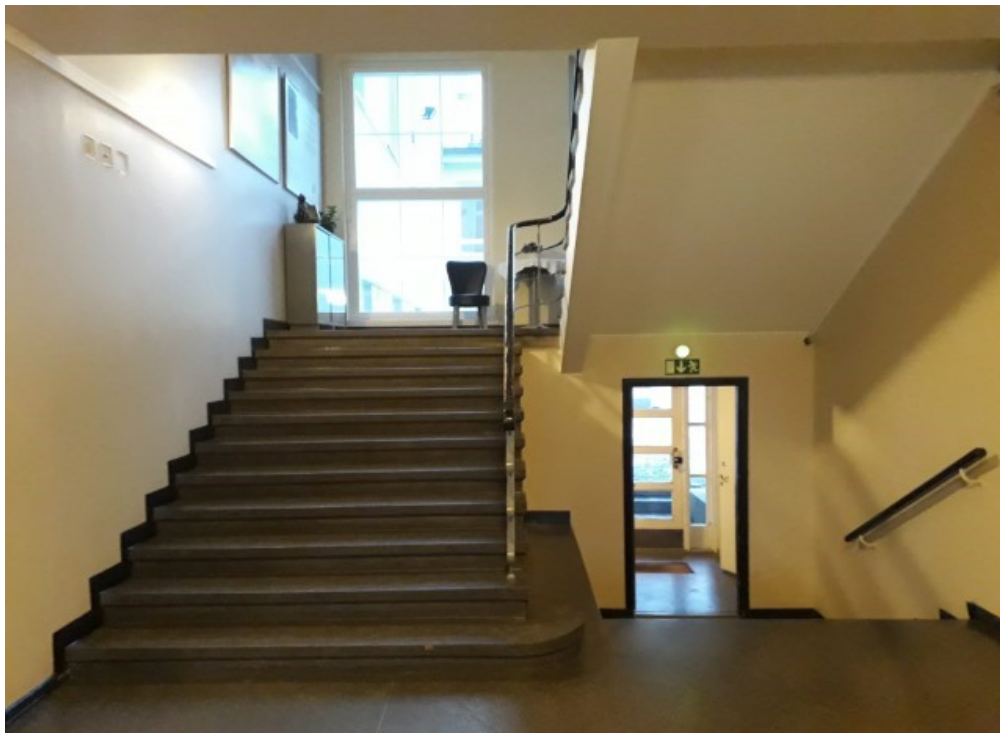
- Sisätilat ainakin kahteen kertaan kokonaan uusittu: ensin kirjastokäyttöön ja myöhemmin päiväkotikäyttöön. Lähes kaikki vanhat väliseinät purettu.

Itäinen siipi, vanha osa

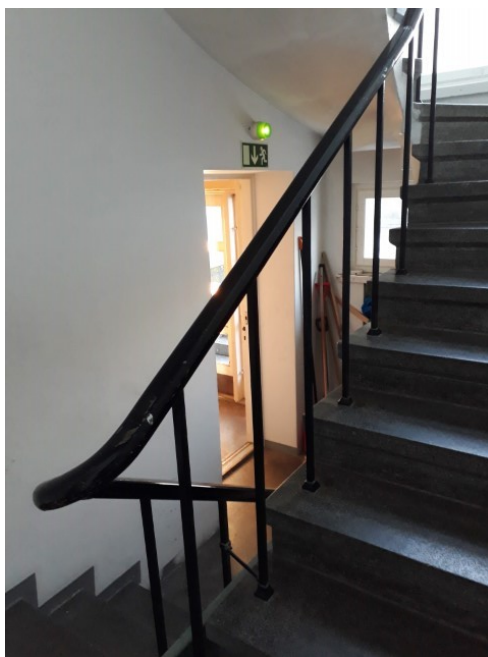
- Tilan pitkittäin puolittava väliseinä on alkuperäisellä paikallaan, mutta kahvion ja entisen lukusalin välinen aukko on suljettu.
- Entinen kahvila on edelleen ollut kahviokäytössä. Alkuperäiset keittiö- ja tarjoiluhuonetilat on purettu -62 -remontissa ja tilalle rakennettu henkilökunnan sosiaali-tilat vessoineen sekä tarjoiluvälikkö, jotka ovat edelleen olemassa. Kahviossa kaikki pinnat on uusittu, lattiassa laatoitus.
- Vanha lukusali-kirjastopuoli on kokonaan uusittu päiväkotikäyttöön. Entisen lukusalin tilalla on päiväkodin ryhmähuone. Väliseiniä on eri vaiheissa purettu ja rakennettu lisää. Päiväkodin sisäänkäynti vanhan osan kaakkoiskulmassa on avattu todennäköisesti 1998.

Pääporras

- Toiseen ja kolmanteen kerrokseen johtava pääportaikko on yksityiskohdiltaan alkuperäispiirustusten mukainen: portaat mosaiikkibetonia sekä rautakaiteet ja puinen käsijohde. (Työselitys: *Portaiden askeleet ja tasot tehdään graniittimosaiikista, arkkitehdin tai rakennuttajan määräämään väriin (e.m. 1/3 mustaa 2/3 punaista graniittimursketta). Tasot jaetaan sinkkilistoilla. ... Portaiden kaiteet tehdään takoraudasta piirustuksien mukaan koivuisella kaidepuulla. ... porraskaiteet öljymaalataan 2 kertaan, toinen kerta lakkavärillä. Kaidepuut betsataan ja lakeerataan.*)
- Myös pääportaiden vierestä kulku alas takaovelle on alkuperäissuunnitelmien mukainen. (Alaovesta ei ole piirustuksia.)
- Pääportaan välitasanteilla todennäköisesti alkuperäisiä puukalusteita. (Vaatii tarkempaa vertailua alkuperäispiirustuksiin, jotta niiden alkuperäisyydestä voi varmistua.)
- Valaisimet: Porrastasanteiden katossa valkoinen pyöreämuotoinen lasikupu, samanlainen kuin joka kerroksen "porrasaulassa".

Pääporras ensimmäisessä kerroksessa.

Pikkuporras takasisäänkäynniltä itäiseen siipeen.

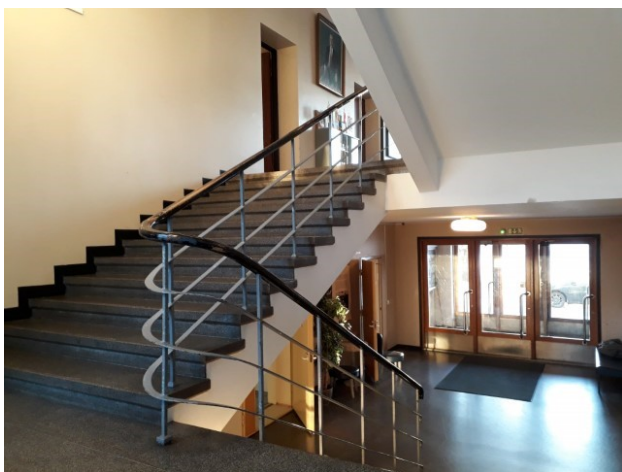
Pikkuporras

- Pikkuporras, joka johtaa takasisääkäynniltä itäisen siiven toiseen ja kolmanteen kerrokseen, näyttäisi olevan alkuperäisessä asussaan (1940-l.).

Toinen kerros

Portaiden ylätasanne / aula

- Mosaiikkibetonilattia, sinkkilistoin jaettu ruutuihin alkuperäisen suunnitelman mukaan.
- Metallirunkoinen väliseinä, jossa alaosa kuparilevyä ja yläosa lasia, ei sisälly piirustuksiin v. -39 eikä v. -61. Väliseinä erottaa aulasta "näyttelytilan", jonka täyttää pienoismalli Kyröskosken tehtaasta, seinällä kaatuneiden muistotaulut. Haastattelun mukaan: *"Iso pienoismalli tuli aulan nurkkaukseen vasta myöhemmin. Tila toimi alun perin oleskelutilana. Sodassa kaatuneiden muistotaulut ovat jääneet osin pienoismallin varjoon. Muistan, kuinka tehtaan verstaalla hiljaiset miehet viilasivat ja hioivat käsin ruusukkeita marmoritaulujen kulmiin. ... Tehtaan puusepät, muun muassa Jokisalo-niminen, teki pienoismallin."* (www.vihreasydan.fi/tarinapankki/hameenkyron-tarinat/)

Vasemmalla pääporras sisääntuloaulan ja toisen kerroksen välissä. Porraskaiteet eivät vastaa nykynormeja. Oikealla toisen kerroksen aula, alkuperäisiä puukalusteita ja lasiseinällä erotettu pienoismallihuone.

Pylvässali

- Tumman punaruskeat pylväät, joiden ympärillä lattian rajassa leveä messinki?-lista (vanhoissa valokuvissa lista ei näytä messingiltä).
- Alkuperäinen yksityiskohta: ensimmäiseen pylväspariin liittyvät lyhyet kaiteet.
- Ruutuparketti, uusittu 2000-luvun alussa.
- Ovet juhlasaliin alkuperäisillä paikoillaan. Ovillevyt mahdollisesti alkuperäiset.
- Tarjoilutiski salin kulmassa samalla paikalla ja saman muotoinen kuin alkuperäisissä piirustuksissa. Nykyinen tiski lastulevyä.
- Luultavasti valaisimet eivät ole alkuperäiset. Haastattelun mukaan: *"Pylvässalissa oli ... ennen katosta roikkuvat yksinkertaiset pallovalaisimet"* (www.vihreasydan.fi/tarinapankki/hameenkyron-tarinat/)
- Kuva seuraavalla sivulla.

Pylvässali perältä katsottuna: vasemmalla juhlasalin ovia, takana keskellä aula ja ovet itäiseen siipeen, oikealla tarjoilutiski.

Juhlasali

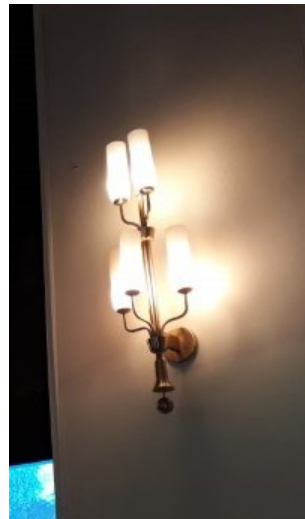
- Suunniteltu 300 istuinpaikkaa ja lisäksi parvekkeelle 50
- Alkuperäinen tammiparketti (Työselitys: *Juhlasalin ja ylähallin permannot tehdään tammesta sauvaparkettina.*)
- Vanhan näköiset, leveät profiloituneet jalkalistat. Profilointi ei täysin vastaa alkuperäispiirustuksia.
- 1990-luvun lopulla asennettu akustiikkalevyt kattoon ja seinäpintoja maalattu.
- Ikkunapenkit laatoitettu, ei liene alkuperäinen ratkaisu. Ikkunoiden alla vanhat lämpöpatterit syvennyksissään.
- Näyttämö on todennäköisesti lähes alkuperäisessä asussa. Lavan etuseinä, lavalle nousevat portaat, nouseva lattia, luukku josta pääsee kuiskaajan paikalle, näyttämöaukon seinämien profilointi yms näyttävät vastaavan alkuperäisiä piirustuksia. Listojen profiilit, näyttämöreunan valaisimet, kuiskaajan koppi yms detaljit vaativat tarkempaa vertailua alkuperäispiirustuksiin, jotta niiden alkuperäisyydestä voi varmistua. (Piirustuksissa esiintyy näyttämöaukon pielessä puusäleikkö (ja hormi?), jota oletettavasti ei ole toteutettu.)
- Parven reuna: reliefi-ornamentti todennäköisesti alkuperäinen, vaikka sitä ei löydy piirustuksista.
- Erityisen hienot seinävalaisimet ikkunoiden välissä (10 kpl) ja pienemmät parvella (2 kpl). Toteutettu kunnan arkistossa olevan piirustuksen mukaan (1940). Haastattelun mukaan valaisimet olisi tehty käsin tehtaalla. Toisen suullisen lähteen mukaan valaisimet on suunnitellut Paavo Tynell. Piirustuksissa leima: Havulinnan Sähköliike Oy.
- Kuva seuraavalla sivulla.

Juhlasali ja parvi.

Näyttämö.

Alkuperäinen valaisin.

Näyttämön porrashuone

- Portaikkoon ovi näyttämöltä ja salin kulmasta. Porrashuone näyttäisi olevan alkuperäisessä asussaan (1940-l.). Vanha halkeillut maalipinta.

Itäinen siipi

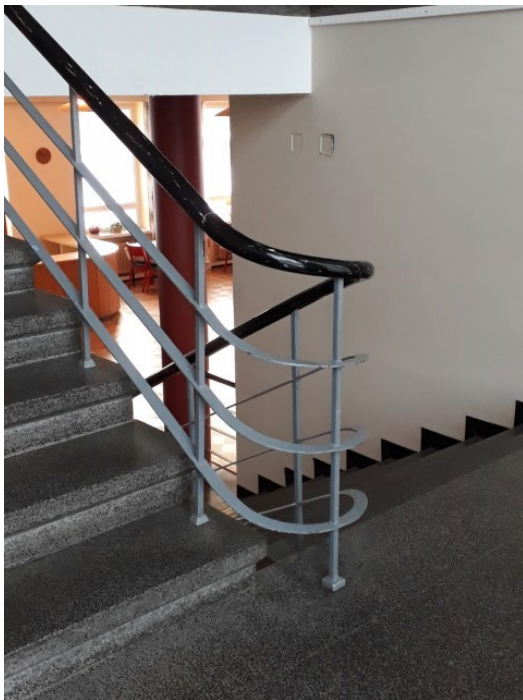
- Alkuperäinen keittiö on edelleen keittiökäytössä, ja nykyiset kiintokalusteet sijaitsevat toimintoiheen enimmäkseen samoilla paikoilla kuin vuoden -40 keittiössä. Puuhella on purettu ja kiintokalusteet vaihdettu vuonna 2000, jolloin keittiötä on uudistettu (mahdollisesti myös myöhemmin). Peräseinän kaakelointi tiskipöydän päällä ulottui alkuperäisissä suunnitelmissa vain seinän alaosaan, nykyisin kattoon asti, joten todennäköisesti se on uusittu. Myös viereinen huone on alkuperäisen kaltaisessa käytössä: tarjoiluhuone/ apukeittiö / varasto. Molemmissa huoneissa on nykyaikainen laatoitettu lattia, samanlainen kuin pohjakerroksen kahviossa.
- Musiikkisali: lasikuitutapetti, akustiikkalevyt, katossa loisteputket. Lattiassa vaalea pinnoite, jonka halkeamista näkyy punertava "massalattia" (vrt. kolmannen kerroksen pukuhuone). Profiloitujen jalkalistat.

Toisen kerroksen keittiö.

Musiikkihuoneessa on samankaltaiset jalkalistat kuin muissakin tiloissa, seinäpinnoite on uusittu. Nykyisen lattiapinnoitteen alta pilkistelee vanhempi lattiapinta.

Pääporras toisen ja kolmannen kerroksen välissä.

Pikkuporras. Huom "alkuperäisen mallin mukaan" uusitut ikkunat, joissa puutejako on korvattu ulkopuolen ristikolla.

Kolmas kerros

Portaiden ylätasanne

- Mosaiikkibetonilattia, sinkkilistoin jaettu ruutuihin alkuperäisen suunnitelman mukaan.
- "Eteisessä" samanlainen naulakko kuin alahallissa, alkuperäispiirustuksen mukainen.

Juhlasalin parvi

- Harmaa laotalattia (kuin näyttämöllä)
- Vanhoja salissa ja parvella käytettyjä tuoleja, joissa messinkinen numerokilpi selkänojassa.

Elokuvakonehuone

- Kaksi projektorista toinen ilmeisesti alkuperäinen. (6.2.1997 Hämeenkyrön Sanomat: *Koskilinnan vanha elokuvakoneisto kantaa nimeä Aga. Sillä voidaan näyttää vanhoja nitraattiselluloidifilmejä. ... Koskilinnan uudemmassa koneessa on halogeenilamppu.*)
- Konehuoneesta on ovi ulkoparvekkeelle, jossa todennäköisesti alkuperäiset rautakaiteet. (Työselitys: *Parvekkeen kaide tehdään rautaputkesta, osat hitsaamalla liitettynä.*)

Elokuvahuoneen projektorit.

Pukuhuoneen naulakkoseinä ja punainen lattia.

Pukuhuone

- Itäseinällä panelointi jonka yläpuolella puurakenteinen naulakko, kokonaisuus säilytetty punertavan ruskeaksi ja lakattu; eri tyylinen kuin alkuperäiset puunaulakot, mahdollisesti uudempi.
- Lattia: Vanha punainen "massa"pinnoite, samanlainen kuin musiikkisalissa päällimmäisen pinnoitteen alla. Seiniä kiertää tummemman punainen raita. Lattia on mahdollisesti alkuperäinen, koska samanlainen pinnoite löytyy musiikkisalista, ja se näkyy vanhassa leikkikouluvalokuvassa (s.8). Lattialistat uusittu.
- Alkuperäinen ovi peilisaliin.
- Katossa pallovalaisin, mahdollisesti alkuperäinen (?).
- Pukuhuoneen wc:ssä mahdollisesti alkuperäiset ovi kahvoineen sekä lattialaatoitus. (Työselitys: *W.C:ten permannot päällystetään kuusikulmaisella lattialaatoilla. (Pukkilan porfyryri.)*)

Peilisali / liikuntasali

- Jo alun perin ollut liikuntasalina, korkea tila. Seinäpeilit lisätty myöhemmin.
- Puulattia, ei tietoa pintamateriaalien alkuperäisyydestä.
- Loisteputket katossa.
- Ovi länsijulkisivun parvekkeelle.
- Kuva seuraavalla sivulla.

Liikuntasali, peilit mustan verhon takana oikealla.

Mahdollisesti alkuperäinen naulakko.

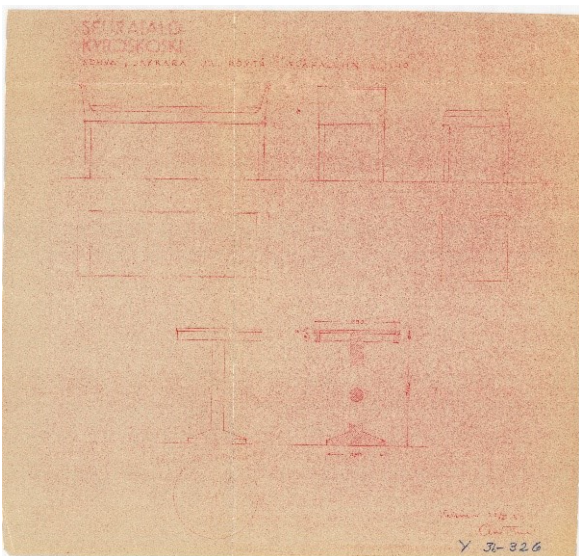
Itäinen siipi

- Rakennettu 1962, pohjaratkaisu vastaa alkuperäisiä piirustuksia.
- Tilat kansalaisopiston käytössä, kutomoon (ent. luentosali) ja toimistoon ei tässä yhteydessä päästy sisään.
- Taideluokassa lattiapinnoitteena ilmeisesti linoleum, sileät lattialistat, vanhat lämpöpatterit pinta-asennuksena (ei syvennyksiä kuten vanhemmassa osassa), alkuperäiset ikkunapenkkitasot, loisteputket katossa.
- Eteiskäytävässä mahdollisesti muualta siirretty vanha naulakko, joka vastaa v. 1939 työselitystä. (Työselitys: *Pienemmät vaatenaulakot kromioidusta putkesta, jotakin standardimallia.*)

Vanhan osan alkuperäiset kalusteet ja valaisimet

Alkuperäisistä suunnitelma-asiakirjoista löytyy piirustuksia naulakoista ja puisista kalusteista: mm. ylähallin sohva, jakkara ja pöytä (kuva piirustuksesta alla). Vastaavia kalusteita löytyy porrastasanteilta ja auloista. Alahallissa on vanhoja puupenkkejä, joista ei ole piirustuksia, mutta ovat oletettavasti myös Koskilinnaa varten valmistettuja ja alkuperäisiä. Kalusteiden väriä ei ole mainittu suunnitelmissa, mutta väriyysuunnitelmaa tehtäessä v. 2015 on todettu, että puukalusteista on löytynyt alkuperäistä väriä.

Todennäköisesti valkoiset pyöreämuotoiset lasikupuvalaisimet pääportaan ala- ja välitasoilla sekä tuulikaapissa ovat alkuperäisiä. Pääsalin seinävalaisimet ovat alkuperäiset. Mahdollisesti muitakin alkuperäisiä kalusteita ja valaisimia on säilynyt, tarkempaan tutkimukseen ei tässä yhteydessä ollut mahdollisuutta.

Alahallin penkit vaikuttavat alkuperäisiltä.

Vuoden 1962 laajennusosa

- Entisessä keittiössä on jäljellä alkuperäiset komerot, kolmessa ovesa alkuperäiset kahvat ja lukkokilvet. Komeroseinällä on vanhat ilmastoinninsäätöpainikkeet ja alkuperäinen valokatkaisija. (Tila on viimeksi toiminut päiväkodin ryhmätilana). Astianpesupiste on samalla paikalla kuin alkuperäisissä suunnitelmissa.
- Sisätiloissa tuskin on jäljellä muuta alkuperäistä. Päiväkodin myötä tiloja on kopitettu ja pinnat uusittu. Kellarissa ei käyty.

Alkuperäiset komerot laajennusosassa.

Yksityiskohtia vanhassa keittiössä.

Kahvitilaisuus "toimihenkilöiden ruokailuhuoneessa", taustalla reikätiliseinä. Tila on jaettu väliseinillä päiväkodin käyttöön, ilmeisesti v. 1987. (Kyröskosken perinneyhdistyksen valokuvakokoelma)

Julkisivut ja piharakennukset

Yleistä

Rakennuksessa on rapatut massiivitiiliseinät ja rivipeltikatteinen aumakatto. Rakennuksen ulkokuoren kokonaisilme on säilynyt lähes täydellisesti rakentamisajankohtiensa, vuosien 1939 ja 1961, asussa. Vuonna 2009 on tehty pohjoissiipeen, rakennuksen koillisnurkkaan, pieni laajennus huoltosisääntöyhteyteen. Päiväkotitoimintaa varten on lisätty ulko-ovet katoksineen etelä- ja länsi-julkisivuun sekä aukaistu ikkunoita pohjoispäädyn alakertaan. Vanhan osan ikkunat on uusittu ja julkisivu maalattu 2016. Ikkunoiden ulkopinnassa on vanhaa puutejakoa mukaileva ristikko. Julkisivun alkuperäistä värisävyä ei ole selvitetty. Raportin kuvissa väri vaihtelee, lähimpänä totuutta on vihertävä sävy. Ulko-ovet ovat todennäköisesti alkuperäisiä. Kattovesien syöksytorvia on erilaisia: poikkileikkaukseltaan pyöreitä ja neliskulmaisia, vanhimmat upotettuina seinäpintaan.

Vuoden 1939 työselityksen mukaan: *Sokkeli tehdään harmaasta graniitista piikkihakattuna. Kaikki pielet ja ulko-ovien kynnykset hakataan hienoksi. Ulkoaskeleet ja tasot hakataan puolihienoksi. Pääsisääntöyhteyden portaalikehys tehdään hienoksi hakatusta mustasta (Jyväskylän) graniitista.* Työselitystä on nähtävästi noudatettu, ja graniittipinnat ovat entisellään. Pääsisääntöyhteyden porraskivet ovat siirtyilleet koska kattovedet valuvat kivien alle.

Julkisivut - vanha osa

Eteläjulkisivu

Kuva: Helena Ylinen 2019

Vasemmalla keskirisaliitin yksityiskohdat: alkuperäinen syvennys, jossa ei valokuvien perusteella ole koskaan ollut koristelua, ja kunnan vaakuna 1980-luvulta.

Oikealla ylhäällä alkuperäinen pääsisääntöyhti ja alla päiväkodin sisääntö vuodelta 1998.

Länsijulkisivu

Länsijulkisivun sisäänkäynti avattu kirjastoa varten 1978; katos, luiska ja uudet detaljit päiväkotia varten 2009.

Länsijulkisivussa alkuperäinen parveke ja seinäpintaan upotettu syöksytorvi. Vasemmalla päiväkodin pihaitaus ja ulkorakennus sekä kirjaston / päiväkodin sisäänkäynti.

Pohjois- ja itäjulkisivut

Pohjoisjulkisivu kuvassa vasemmalla, sen alkuperäispiirustus ei ollut käytettävissä. Nähtävästi muutoksia ei ole tehty, ilmastointiputkea (?) lukuun ottamatta. Kuva oikealla ylhäällä: Pää- ja sivuportaikkoon johtava pohjoissisäänkäynti, joka on n. 40 cm maanpinnan alapuolella; ovi todennäköisesti alkuperäinen. Alla: Näyttämöportaan sisäänkäynti matalamman "siivekkeen" eteläseinässä; puuovi alkuperäinen.

Portaikon pohjoisseinällä on selvimmin nähtävissä ikkunoiden uusiminen. Uusissa ikkunoissa on ulkopinnassa ristikko puitejaon sijaan.

Rakennuksen kolliskulmassa vuoden 2009 laajennus ja uusi sisäänkäynti päiväkotia varten. Toisessa kerroksessa iv-konehuone. Samassa yhteydessä tehtiin uusi ikkuna sisäänkäynnin viereen ja neljä ikkunaa vanhan osan pohjoispäättyyn.

(Kyröskosken perinneyhdistyksen valokuvakokoelma)

Julkisivut - laajennusosa

Eteläjulkisivu

Vuonna 1962 rakennettu laajennus liittyy vanhaan rakennukseen matalamman osan välityksellä. Alkuperäispiirustuksissa korkea nauhaikkuna jatkuu katkeamatta julkisivun reunasta reunaan.

Laajennusosa kaakosta. Kellarikerroksessa on toiminut nuorisotila, jossa yläikkunat.

Itäjulkisivu

Kuvissa päiväkotina toimineen laajennusosan itäjulkisivu sisäänkäynteineen. Vuoden 1961 piirustuksissa julkisivu näyttäisi olevan kokonaan ikkunaa ja ovi on symmetrinen. Katos ja luiska on lisätty myöhemmin.

Pohjoisjulkisivu

Kuva: Helena Ylinen 2019

Ilmeisesti päiväkotikäytön yhteydessä pohjoisjulkisivusta on peitetty ikkunoita. Keskellä kuvaa rakennuksen kulmassa on kellaritiloihin / nuorisotiloihin johtava ovi.

Piharakennukset ja välitön ympäristö

Kuva: Helena Ylinen 2019

Päiväkodin käyttöön rakennettiin piharakennus katoksineen v. 2009.

Tekniikkarakennus / muuntamo alkuperäisessä asussaan, Koskilinnankujan länsipuolella.

Koskilinnan päiväkotiiin liittyvä leikkipuisto rakennuksen luoteispuolella.

Yhteenveto rakennuksen parhaiten säilyneistä osista

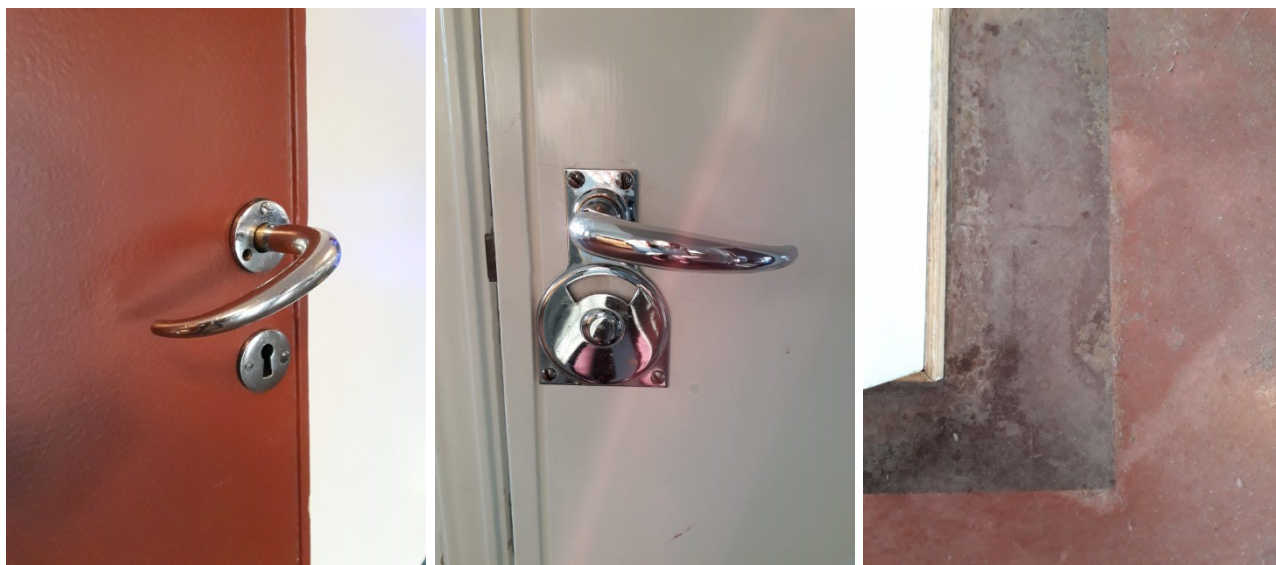
1960-luvun matala laajennusosa edustaa tyyllisesti oman aikansa hyvää rakentamista, mutta se on kokenut melko paljon muutoksia, eikä sillä ole erityisiä rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja.

Koskilinnan vanhan osan alkuperäinen kokonaishahmo ja monet yksityiskohdatkin ovat säilyneet erinomaisesti. Julkisivujen yleisilme on lähes ennallaan, vuoden 1962 korotuksen jälkeen on lisätty vain pieni laajennus rakennuksen takapuolelle sekä kolme uutta sisäänkäyntiä ja muutama pieni ikkuna. Muutokset sopeutuvat hyvin alkuperäisiin julkisivuihin. Julkisivuissa on säilynyt paljon alkuperäisiä yksityiskohtia: vanhat ovet, syöksytorvet, sokkelit ja parvekkeet. Ikkunat on uusittu vanhoja mukaillen.

Arvokkaimpia sisätiloja ovat pääsisäänkäynnistä aukeavat aula- ja vaatesäilytystilat, pääporrashuone, toisen kerroksen aula ja pylvässali, juhlasali ja siihen liittyvät näyttämö ja parvi sekä kolmannen kerroksen liikuntasali. Alkuperäisen asunsa ovat säilyttäneet myös sivuportait. Muissakin tiloissa on alkuperäisiä materiaaleja ja rakennusosia, kuten lattiapintoja, listoituksia, ovenkarmeja, väliovia ja ovenkahvoja. Alkuperäisiä ovat myös monet naulakot, kaikki porraskaiteet, vanha elokuvaprojektori, suuri osa valaisimista, alkuperäispiirustusten mukaiset pöydät ja tuolit sekä ainakin osa lämpöpattereista.

Itäisessä siivessä keittiö- ja harrastetilat toisessa ja kolmannessa kerroksessa sekä kahvio ensimmäisessä kerroksessa ovat tilajaltaan (lähes) alkuperäisessä muodossaan ja niiden käyttötarkoitus on säilynyt alkuperäisen kaltaisena, mutta sisäpinnat ja kalusteet on täysin uusittu.

Tilojen ja yksityiskohtien säilyneisyyttä on selvitetty tarkemmin huonekohtaisessa inventoinnissa.

Vanhoja väliovien kahvoja. Oikealla kolmannen kerroksen pukuhuoneen todennäköisesti alkuperäinen lattiapinnoite.

Jatkotoimenpiteet

Rakennuksen historiaa voidaan selvittää tarkemmin esim. haastatteluin ja paikallislehden vanhemmista numeroista. Rakennuksessa tehdyistä muutoksista löytynee lupakuvia ainakin viimeisen 30 vuoden ajalta kunnan rakennusvalvonnan arkistosta, johon ei tässä selvityksessä perehdytty. Salin ja pääportaikon valaisimien alkuperä kannattaa selvittää.

Tiloja kunnostaessa pintoja voidaan maalata nykyistä vastaavilla väreillä ja maalityypeillä. Mikäli halutaan palauttaa alkuperäinen väritus, tulee tehdä väritutkimukset.

Pirkanmaan maakuntamuseolle tulee antaa lausuntomahdollisuus laajemmista korjaus- ja muutossuunnitelmista <http://vapriikki.fi/maakuntamuseo/>.

LÄHTEET

Tekstilähteet

Hämeenkyrön Sanomat ja UutisOiva, artikkeleita vuosilta 1996 - 2019

Hämeenkyrön kunnan arkisto

- Heiskanen Jari & Niukko Kirsi, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy: HÄMEENKYRÖN OSAYLEISKAHAVAINVENTOINTI 2017 OSA III TAAJAMA.
- Kiinteistöpäällikön tiedostoarkisto
- Kyröskosken Seuratalon työselitys 1939 / 1940
- Ramboll 2016. KOSKILINNAN PÄIVÄKOTI, KOSTEUS- JA SISÄILMATEKNINEN KUNTOTUTKIMUS.
- Vahanen Rakennusfysiikka oy 2020. TUTKIMUSSELOSTUS KOSKILINNA, HÄMEENKYRÖ, RAKENNE- JA KOSTEUSTEKNINEN KUNTOTUTKIMUS JA LVIS-JÄRJESTELMIEN KUNTOARVIO

Laurinsalo Helena 1998, Talot piipun juurella. ISBN 952-91-0609-2

Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 29.10.2019

www.hameenkyro.fi

www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1887

www.vihreasydan.fi/tarinapankki/hameenkyron-tarinat/

Valokuvat

Kyröskosken perinneyhdistyksen valokuvakokoelma (Jouko Hannu)

Heiskanen Jari & Niukko Kirsi, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy: HÄMEENKYRÖN OSAYLEISKAHAVAINVENTOINTI 2017 OSA III TAAJAMA.

Saloranta Mia, Hämeenkyrön kunta

Ylinen Helena, Hämeenkyrön kunta

Rakennuspiirustukset

Selvityksessä hyödynnetyt rakennuspiirustukset (ks. s 9) löytyvät Hämeenkyrön kunnan arkistosta kiinteistöpäälliköltä tai rakennusvalvonnasta.

LIITTEET

1. Heiskanen Jari & Niukko Kirsi: HÄMEENKYRÖN OSAYLEISKAAVAINVENTOINTI 2017 OSA III TAAJAMA. s. 57 - 60 ja 69 - 71.
2. Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto 29.10.2019
3. Pohjapiirustukset ja julkisivut 1939 (A3)
4. Pohjapiirustukset ja julkisivut 1961 (A3)
5. Pohjapiirustukset ja julkisivut 2015 (A3)

KOHDE 24	KORKOMÄKI
Alue	Virkailijoiden asuinalue, Koskilinna ja urheilukenttä

ALUETIEDOT

Aluetyypit	taajama
Ominaispiirteet, ilmiöt	puistomaisuus, modernismi, teollisuusyhteisön asutushistoria
Säilyneisyys	rakennuskanta pääosin rakennusajankohtansa asussa

KULTTUURIHISTORIAALIISET ARVOT

Arvoluokka	I	Historialliset arvot sosiaalihistoriallinen, teollisuushistoriallinen
		Rakennushistorialliset arvot arkkitehtoninen, historiallisesti kerroksinen
		Maisemalliset, kyläkuvalliset, taajamakuvalliset arvot taajamakuvallinen
		Muutoksensietokyky ja säilymisen edellytykset ei kestä muutosta: aluerakenne, pihapiirit, päärakennukset, puisto
Arvojen perustelut		Arkkitehtien Birger Federley ja Bertel Strömmer 1920-1950-luvun aikana tehtaan johtajille ja virkailijoille suunnittelema asuinalue on säilynyt pääosin alkuperäisessä asussaan. Rakennuksia on kunnostettu vanhaa tyyliä vaalien, vanha puisto, koivukujanteet, pensasaidat ja pihakasvillisuus luovat alueelle puistomaisen ilmeen, myöhempää rakennuskantaa v. 1963 ja 1976 asuinrakennukset, lisäksi alueen eteläreunalla arkkitehti Arne Thulinin suunnittelema seurojentalo Koskilinna 1940-luvulta ja tehtaan 1930-

	luvulla perustama urheilukenttä nykyisessä asussaan. Alue kuuluu Kyröskosken teollisuusyhdyskunnan valtakunnallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY2009)
Suosituks	nykytilan vaaliminen ja ylläpitäminen, puistoalueiden kunnostus

KARTTAOTE

Vihreä katkoviiva kulttuurimaiseman rajaus

ALUEEN KUVAAUS

Korkomäki on osa Myllymäen kylän Eljaalasta vuonna 1927 Kyröskosken tehtaalle lohkottua Valkjärvi-nimistä aluetta, jolle perustettiin tehtaan työntekijöiden ja virkailijoiden asuinalueita. Vuonna 1988 tehdas myi Korkomäen asuintalot yksityisille ja kiinteistöt lohkottiin itsenäisiksi kiinteistöiksi. Korkomäki on saanut nimensä suunnilleen Jokipuiston ja nykyisin motellina toimivan Jokipalatsin paikkeilla sijainneesta Myllymäen kylän Eljaalan ja Mattilan talojen yhteisestä Korkomäen torpasta, joka perustettiin vuonna 1786. Torppa lakkasi vuonna 1925, jolloin alue myytiin tehtaan omistukseen.

Alueen ensimmäinen rakennus, arkkitehti Birger Federleyn suunnittelema yhden perheen virkailijatalo, valmistui pian 1920-luvun puolivälin jälkeen. Rakennus purettiin jo vuonna 1963 nykyisen Jokipalatsin (r8) tieltä. Julkisivultaan rakennusajankohtansa asussa olevassa rakennuksessa toimii nykyisin Kyröskosken motelli.

Toinen Birger Federleyn suunnittelema asuinrakennus valmistui vuonna 1929 Jokipalatsin eteläpuolelle. Se oli muuten samanlainen mansardikattoinen, peitermoiteltu, hirsirunkoinen rakennus mutta suunniteltu kahdelle virkailijaperheelle. Kummankin päädyn sisäänkäynnin edessä oli näyttävä lasikuisti ja lappeissa lapeikkunoita. Lohkomisen yhteydessä 1980-luvun lopulla kiinteistö sai nimekseen Federleyn huvila (r1). Asuinrakennus on julkisivultaan rakentamisajankohtansa asussa ja kahden perheen asuinkäytössä.

Rakennuksen eteläpuolelle suunnitteli arkkitehti Bertel Strömmer 1930-luvun loppupuolella kaksi uutta kahden virkailijaperheen asuintaloo, jotka kiinteistöjen lohkominen yhteydessä nimettiin Kivipariksi (r2) ja Puistopariksi (r3). Modernistiset, rapatut, mansardikattoiset rakennukset ovat julkisivultaan alkuperäisessä asussa. 1940-luvulla Strömmer suunnitteli vielä kaksi asuinrakennusta, Korkolan (1946, r4) ja Metsolan (1947-1950, r5), joista Korkola oli tarkoitettu perheettömille tehtaan virkailijoille ja Metsola kahden virkailijaperheen taloksi. Kummankin rakennukset on säilytetty julkisivultaan pääosin alkuperäisinä.

Strömmer suunnitteli vielä 1950-luvulla alueen pohjoisreunaan kaksi johtajien asuintaloo, Jokipuiston (r6) ja Koivupuiston (r7), jotka näyttävine liuskekivisine sisäänkäynteineen ja tammioivineen on säilytetty alkuperäisinä. 1970-luvun aikana Koivupuiston eteläpuolelle rakennettiin kaksi matalaa asuinrakennusta. Tehdas rakensi Federleyn suunnitteleminen asuintalojen länsipuolelle urheilukentän vuonna 1936 (r10). Lisäksi samalle alueelle rakennettiin kokoonmistilä Koskilinna Selvaakinnmäestä puretun Seurahuoneen tilalle (r9).

Koskilinnaa laajennettiin 1960-luvun alkuvuosina, minkä jälkeen siihen ei ole tehty muutoksia. Aluetta reunustaa laaja, hyvin hoidettu puisto, joka ulottuu aina tehdasalueen eteläpuolelta kehystämään Korkomäkeä ja Koskilinnaa sen itä- ja pohjoislaidoilla. Koskilinnan edustalla aikoinaan ollut puisto on osittain hävinnyt. Korkomäen talorivien keskellä kulkee kaksi koivukujannetta. Hyvin hoidetut pihapiirit on kehystetty pensas- ja kuusaidoin. Federleyn huvilan ja Kiviparin länsipuolella sijainnut nurmikenttä on säilytetty rakentamattomana.

VALOKUVAT

KIRJALLISUUS:

Kyröskosken teollisuusyhdyksunta
http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1887

Laurinsalo Helena 1998, Talot piipun juurella. ISBN 952-91-0609-2

Niukkanen Kirsikka, Kyröskosken Rakennusinventointi 2001 osat I-II. Tampereen museot, maakunnallinen yksikkö 2001.

Vasemmalla Koskilinna nykyisin ja 1900-luvun puolivälin paikkeilla, kun rakennusta vielä ympäröi näyttävä puisto (Laurinsalo 1998, 38.)

KOHDE 24.8.	KOSKILINNA
kiinteistö	
KIINTEISTÖTUNNUS	108-436-18-43

RAKENNUSTIEDOT

Tilatyyppi	lohkotila
Nykykäyttö	kunnallistoiminnot
Valmistumisvuosi	Koskilinna 1940 urheilukenttä 1936
Suunnittelija	Arne Thulén (Koskilinna)
Muutosvuodet	1960-I (Koskilinna)
Rakennukset	Koskilinna, tekniikkarakennus, puisto, urheilukenttä

KULTTUURIHISTORIAALLISET ARVOT

Arvoluokka	I	Historialliset arvot sosiaalihistoriallinen, teollisuushistoriallinen
Kohde		Rakennushistorialliset arvot arkkitehtoninen Maisemalliset, kyläkuvalliset, taajamakuvalliset arvot, liittyminen ympäristöön taajamakuvallinen Muutoksensietokyky ja säilymisen edellytykset ei kestä muutosta: Koskilinna, puisto
Arvojen perustelut		Seurojen käyttöön rakennettu funktionalistinen rakennus on säilyttänyt alkuperäisen asunsa

Kuvaus

Nykyisen Selvaakimäen alueella sijainneet vanhan seurahuoneen purkamisen jälkeen rakennettiin uusi rakennus seuratoimintaa varten vuonna 1940. Sen nimeksi tuli Koskilinna (r1). Funktionalistisen rakennuksen suunnittelija oli arkkitehti Arne Thulén. Rakennukseen tehtiin lisäsiipi 1960-luvun alkuvuosina, minkä jälkeen muita muutoksia ei ole tehty. Rakennus on Hämeenkyrön kunnan omistuksessa ja osassa sen tiloja toimii päiväkotia. Koskilinna sijaitsee Korkomäen eteläreunalla laajan puiston kehystämänä.

Koskilinnan kiinteistötunnuksen alle kuuluu myös urheilukenttä (r2). Tehdas perusti urheilukentän vuonna 1936, minkä jälkeen sitä on uudistettu, laajennettu ja muutettu useaan otteeseen, eikä vanhaa kenttää ole enää nähtävissä. Uudet urheiluhallit rakennettiin 1900-luvun lopun ja 2000-luvun aikana kentän eteläpuolelle Uskelan kylästä lohkotulle Jokimetsän alueelle.

VALOKUVAT

Kuvat: Koskilinnan pääsisäänkäynti, oikealla alla tekniikkarakennus alkuperäisessä asussaan

Kuvat: yllä päiväkodin piha, alla vanhan urheilukentän alue

653 / 2019 Hämeenkyrö, Kyröskoski, Koskilinnankuja 3, Koskilinnan käyttötarkoituksen ja sisätilojen muutokset sekä laajennusosan mahdollinen purkaminen

Pirkanmaan maakuntamuseolta on pyydetty lausuntoa otsikossa mainitusta aiheesta. Koskilinna on Hämeenkyrön Kyröskoskella sijaitseva Oy Kyrö Ab:n rakennuttama seuratalo. Tyyliiltään funktionalistisen rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Arne Thulé ja se valmistui vuonna 1940. Rakennus toimi alkujaan tehtaan kokoontumis- ja juhlatilana sekä tanssipaikkana. Sittemmin siellä on toiminut mm. elokuvateatteri ja päiväkotia. Viime aikoina rakennus on ollut käytössä myös vuokrattavana juhla- ja monitoimitalona. Koskilinnan ympäristö on avara. Rakennusta ympäröivät hoidetut puistoalueet, länsipuolella on Korkomäen 1936 perustettu urheilukenttä ja itäpuolella, Korkomäentien varressa puutarhatonttisia pientaloja. Koskilinnan omistaa nykyisin Hämeenkyrön kunta, joka pohtii rakennuksen tulevaisuutta. Vaihtoehtoina ovat rakennuksen käyttötarkoituksen muutokset, erilaiset sisätilamuutokset, laajennusosan purkaminen sekä mahdollisesti rakennuksen myyminen.

Koskilinna ympäristöineen on osa Kyröskosken tehdasyhdyskunnan valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Alueen arvot perustuvat säilyneeseen tehdasyhdyskunnan kokonaisuuteen, johon kuuluvat paperitehtaan ja vesivoimalaitoksen rakennukset ja rakenteet, työväenasuinalueet sekä tehtaan sosiaalisesta toiminnasta kertovat urheilukenttä ja seuratalo Koskilinna. Pirkanmaan 2040 maakuntakaavassa RKY-alueella koskee suunnittelumääräys ”Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät. Uusi rakentaminen on sopeutettava alueen kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja ajalliseen kerroksellisuuteen.” Samansisältöinen merkintä löytyy myös 2015 vahvistetusta Hämeenkyrön strategisesta yleiskaavasta. Sen sijaan 2001 hyväksytystä Hämeenkyrön keskustan yleiskaavasta sekä vuonna 1987 voimaan tulleesta asemakaavasta Koskilinnalta tai sen ympäristöstä puuttuvat rakennetun kulttuuriympäristön arvoja huomioivat merkinnät. Nämä kaavat ovatkin siksi tulkittavissa nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain vastaisiksi ja siten maankäytön ohjauksen välineinä vanhentuneiksi.

Hämeenkyrön keskustan osayleiskaavaa ollaan parhaillaan päivittämässä. Kaavatyön tueksi on laadittu kulttuuriympäristöinventointi (Hämeenkyrön keskustan kulttuuriympäristöinventointi, Heiskanen&Luoto, 2017), missä Koskilinna ympäristöineen on rajattu kuuluvaksi kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaaseen Korkomäen alueeseen (kohde 24, arvoluokka 1). Arvoalueella sijaitseva Koskilinna on inventoitu erikseen (kohde 24.8). Se on arvotettu kulttuurihistoriallisilta arvoiltaan korkeimpaan, ensimmäiseen arvoluokkaan. Koskilinnan mainitaan säilyttäneen alkuperäisen asunsa erinomaisesti ja olevan siksi arkkitehtonisesti merkittävä. Sosiaali- ja teollisuushistoriallista arvoa rakennuksella on syntyhistoriansa sekä pitkään jatkuneen kokoontumistilatoiminnan johdosta. Lisäksi kookkaalla rakennuksella on avarassa puistomaisessa ympäristössään suuri taajamakuullinen merkitys. Rakennuksen ja sen ympäristön muutoskestävyys arvioidaan selvityksessä heikoksi. Yleiskaavatasoiseen selvitykseen ei ole luonnollisesti kuulunut rakennuksen sisätilojen säilyneisyyden arviointi.

Pirkanmaan maakuntamuseon rakennustutkijan Koskilinnaan 22.10.2019 tekemän maastokäynnin perusteella rakennus vaikuttaa hyvin hoidetulta. Ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaisesti ja julkisivurappaus korjattu ja maalattu. Rakennusta on havaintojen ja vanhojen valokuvien perusteella laajennettu kolmesti. Ensimmäinen laajennus on tehty jo 1940-50-luvulla korottamalla pääsisäänkäynnin itäpuolinen alkujaan kaksikerroksinen rakennusosa kolmikerroksiseksi. Toinen laajennus on tehty 1960-luvulla rakentamalla korotetun itäsiiven jatkoksi matalampi nivelosa ja yksikerroksinen kellarillinen päiväkotiosa. Kolmas laajennus on tehty pihasivulle huoltosisäänkäynnin yhteyteen mahdollisesti 1980-2000-luvulla. Muutoksista huolimatta rakennuksen alkuperäinen hahmo ja yleisilme on säilynyt erinomaisesti.

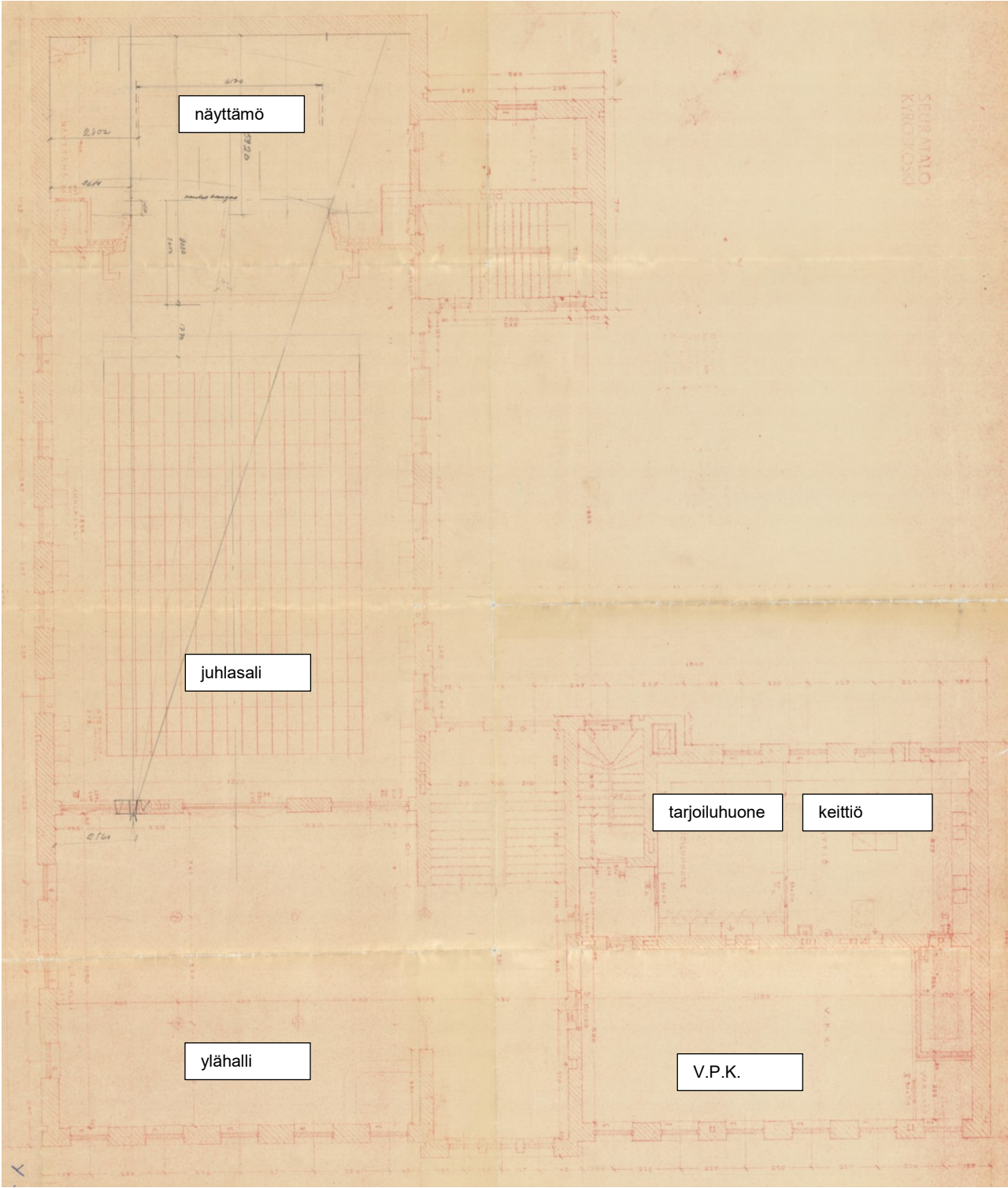
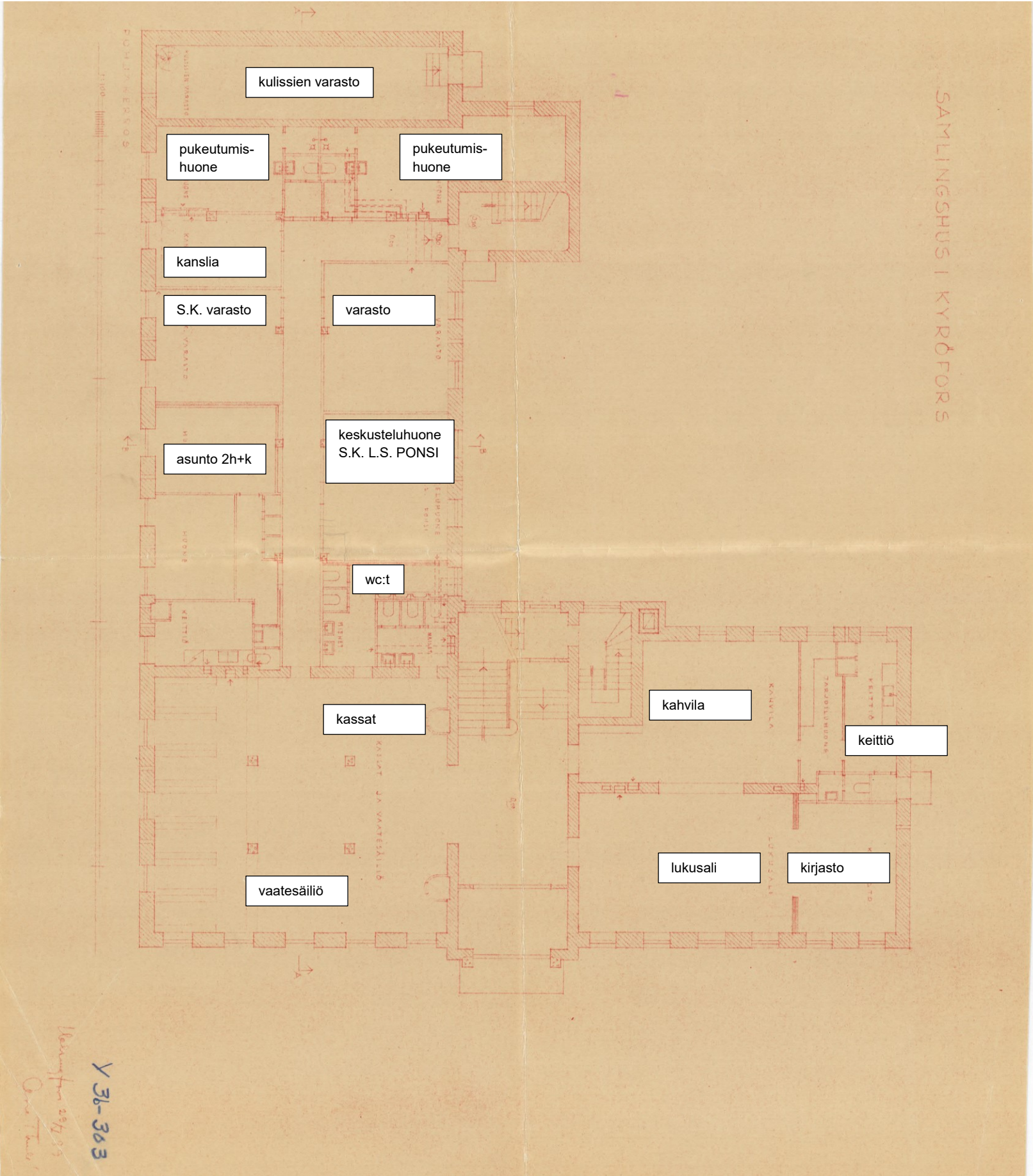
Maakuntamuseo pitää Koskilinnan säilyttämistä erittäin tärkeänä ja säilyttämiseen velvoittaa lähtökohtaisesti myös rakennuksen asema osana valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. 1960-luvun päiväkotilaajennuksen kulttuurihistorialliset arvot sen sijaan ovat vähäiset, eikä sen purkamiselle näin ollen ole estettä.

Sisätiloissa on vuosien kuluessa tehty useita pintaremontteja. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaimpia sisätiloja ovat parhaiten alkuperäiseltä vaikuttavan asunsa säilyttäneet eteläsivun pääsisäänkäynnistä aukeavat avarat aula- ja vaatesäilytystilat, sisäpihan korkeiden ikkunoiden valaisema pääporrashuone, toisen kerroksen aula ja pylvässali, juhlasali ja siihen liittyvät näyttämö ja parvi sekä kolmannen kerroksen pikkusali. Näiden tilojen tilanjaon, yleisilmeen, pintamateriaalien ja värityksen säilyminen on erittäin tärkeää. Muut tilat ovat pelkistetympiä, vähämerkityksellisempiä ja kestävät paremmin muutoksia, joskin näissäkin tiloissa muutokset tulee tehdä rakennusta kunnioittaen ja pyrkien säilyttämään mahdollisimman paljon alkuperäisiä materiaaleja ja rakennusosia, kuten listoituksia, ovenkarmeja, väliovia ja ovenkahvoja. Uusien pintamateriaalien tulee olla vanhaan rakennukseen sopivia.

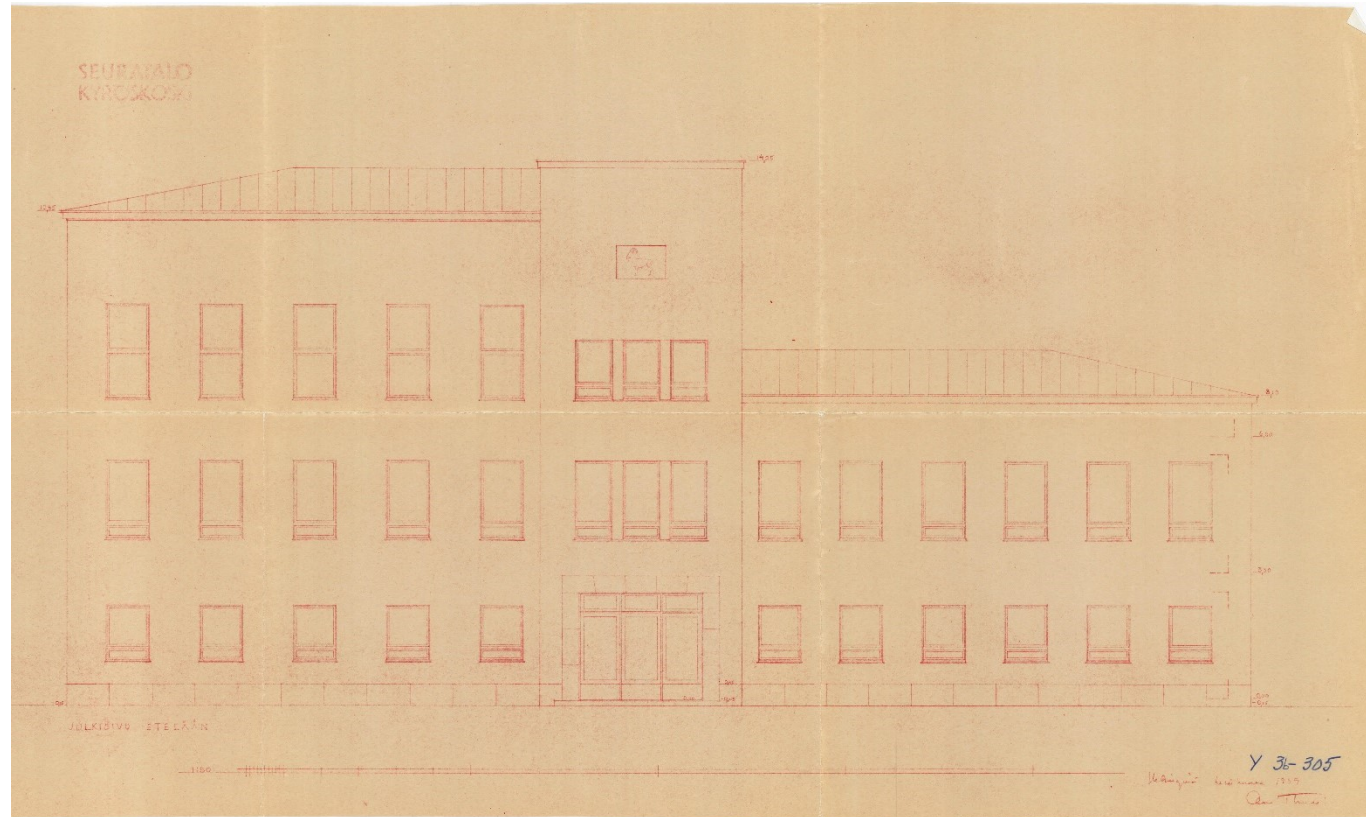
Yhteenvetona voidaan sanoa, että lähtökohtana Koskilinnan tulevaisuuden suunnittelussa tulisi olla rakennuksen julkisivujen lisäksi myös edellä mainittujen sisätilojen arvokkaiden piirteiden vaaliminen. Tulevan uuden käyttötarkoituksen tulee sopia rakennukseen, niin ettei tarvita kohtuuttoman suuria muutoksia ja rakennuksen tulisi ainakin osittain säilyä puolijulkisena tilana. Maakuntamuseo suosittelee vähintäänkin suppean rakennushistoriaselvityksen laatimista Koskilinnasta, jotta rakennuksen arvokkaat ominaispiirteet voitaisiin määritellä tässä mainittua tarkemmin ja siten huomioida parhaalla mahdollisella tavalla jatkosuunnittelussa.

Yksikön päällikkö Tuija-Liisa Soininen
Tutkija Miia Hinnerichsen

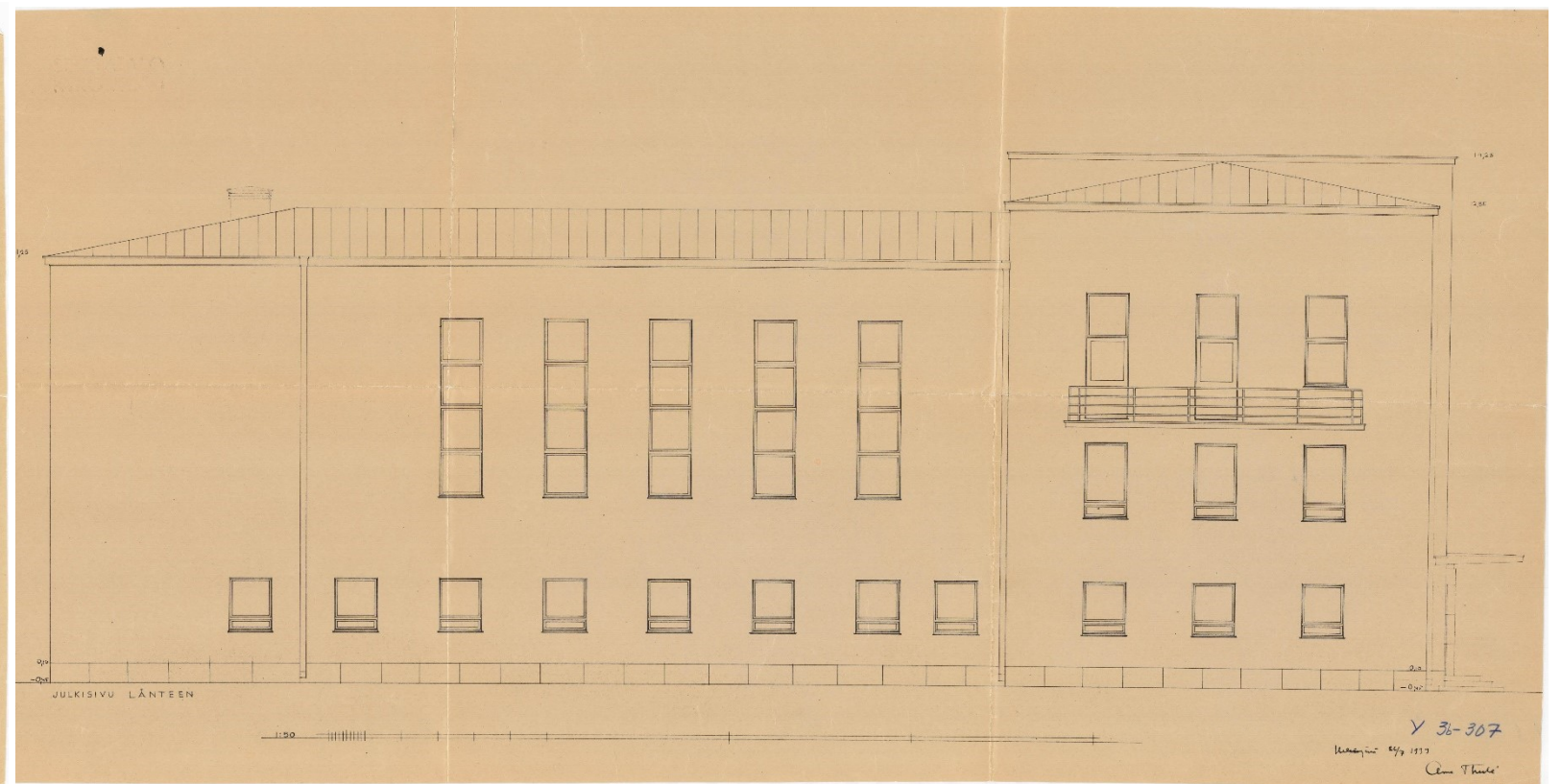
1939 Pohjapiirrokset 1. ja 2. kerros (ei mittakaavassa)

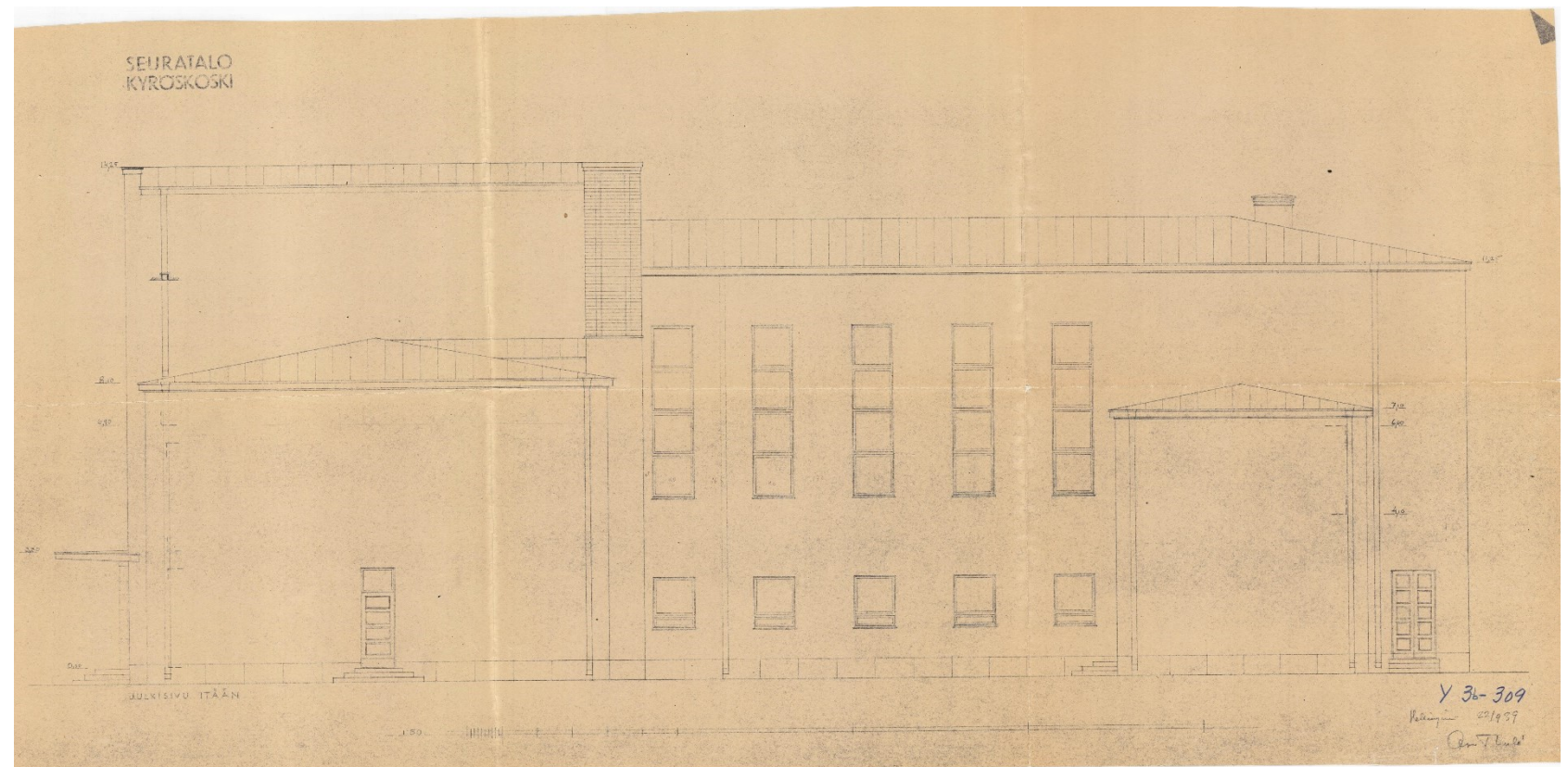
1939 Julkisivut (ei mittakaavassa)

Etelään

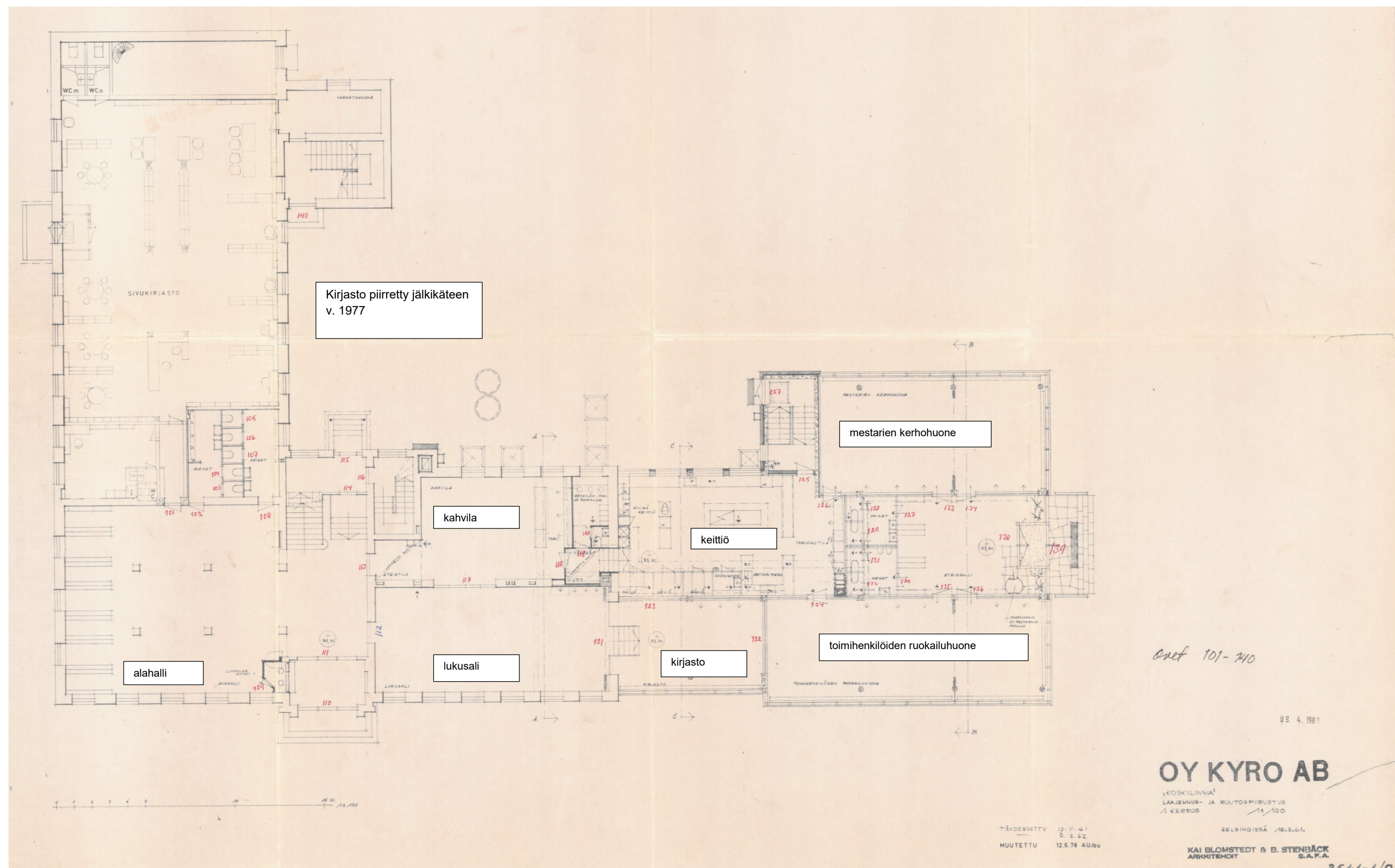

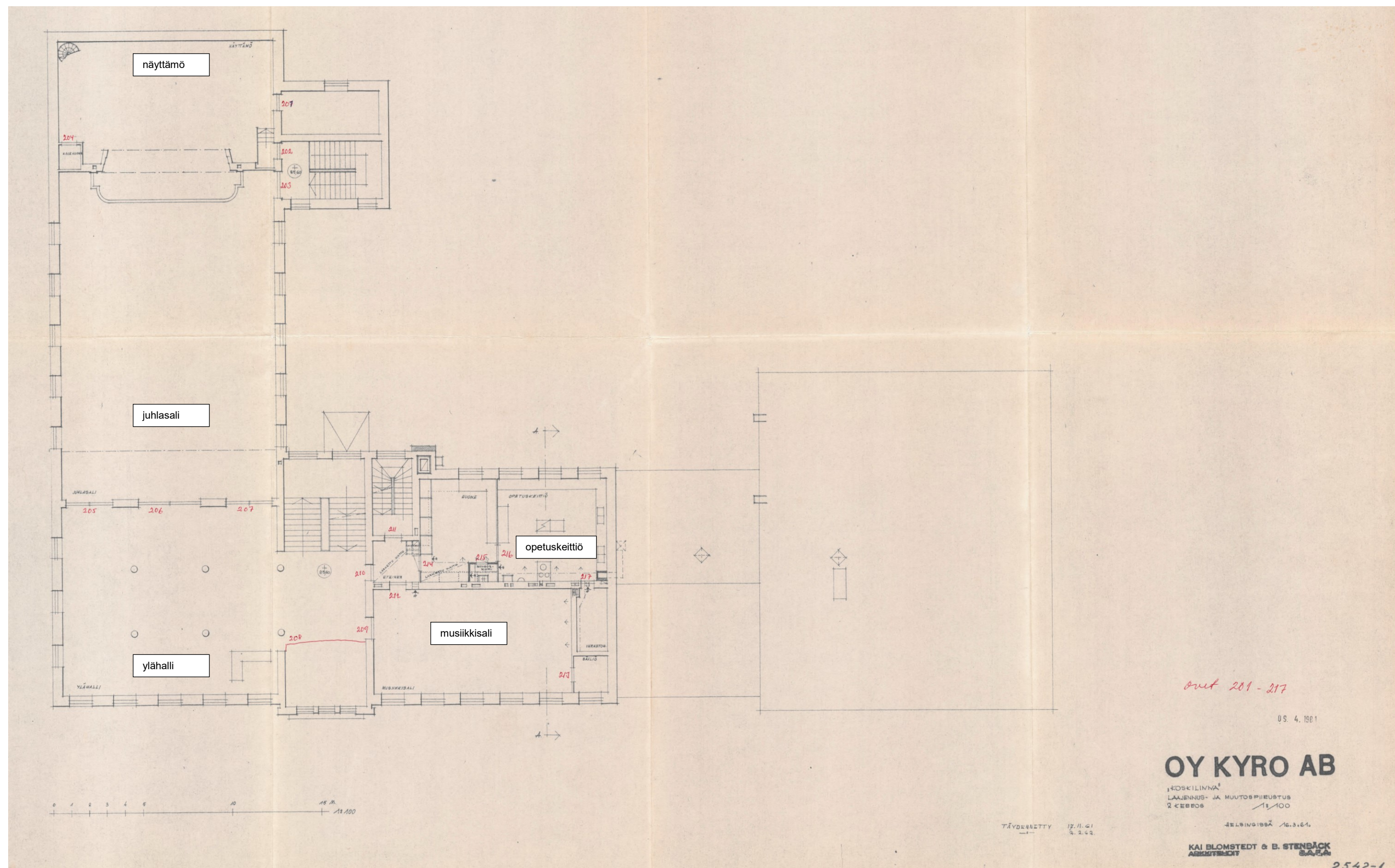
Länteen

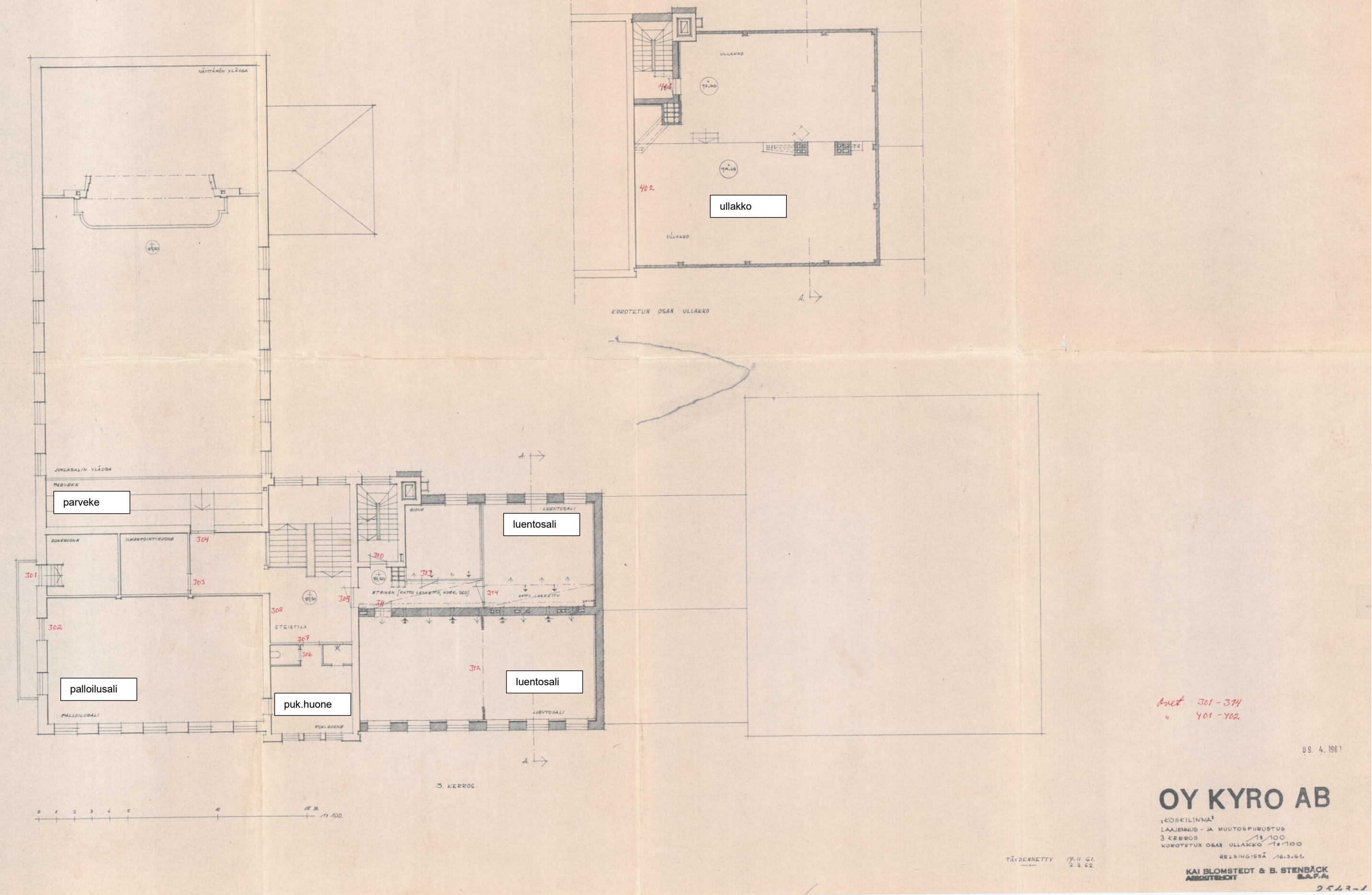
Itään

1961 1. kerros (ei mittakaavassa)

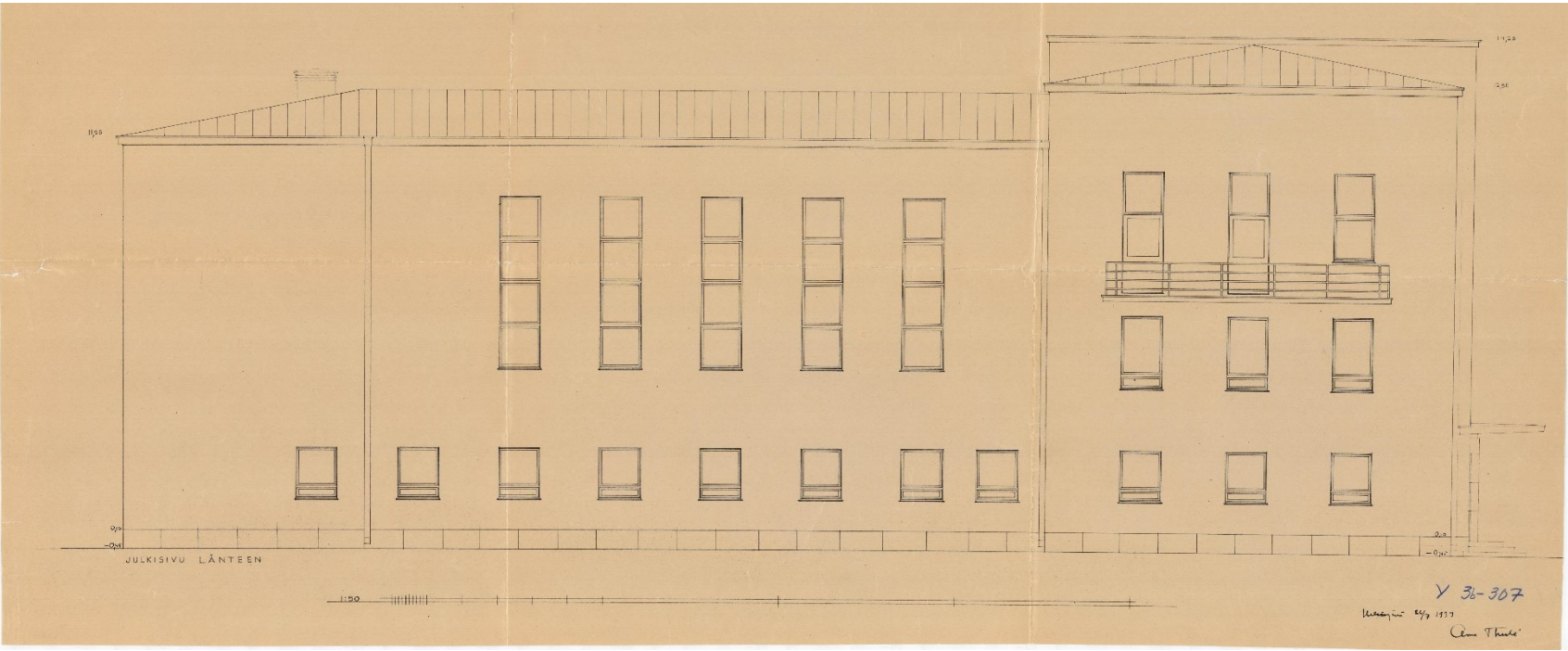
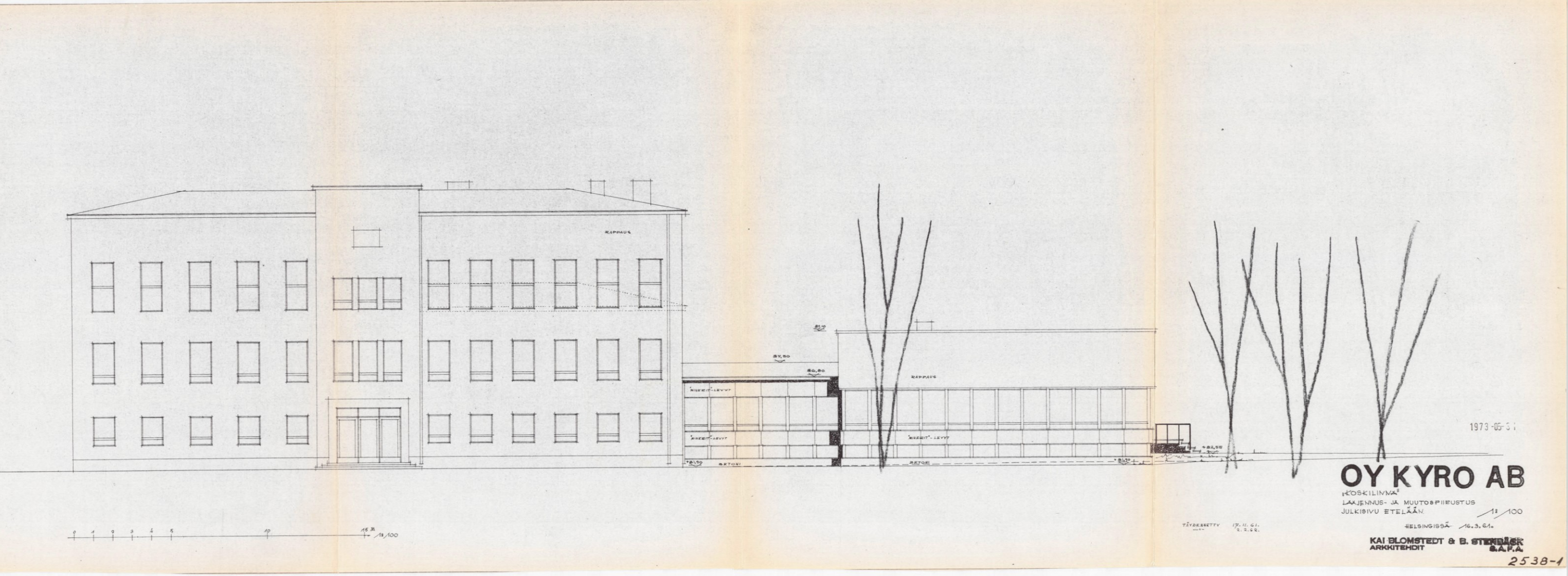

1961 3. kerros ja ullakko (ei mittakaavassa)

1961 julkisivut etelään ja länteen (ei mittakaavassa)

1961 julkisivut pohjoiseen ja itään (ei mittakaavassa)

